

Retten til at blive hørt i voldgift

En retsdogmatisk analyse af tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser efter voldgiftslovens §§ 37 og 39 som følge af manglende meddelelse om voldgiftssagens anlæg samt parternes manglende adgang til at fremføres deres sag

The right to be heard in arbitration

An analysis of the setting aside and refusal to recognise and enforce arbitral awards under sections 37 and 39 of the Danish Arbitration Act due to lack of notice of the commencement of the arbitration proceedings and the parties' lack of opportunity to present their case

af **FREDERIK BRØDBÆK HUMMELMOSE**

Afhandlingen undersøger i hvilket omfang voldgiftskendelser kan tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet i Danmark som følge af væsentlige sagsbehandlingsfejl – navnlig manglende meddelelse om voldgiftssagens anlæg samt parternes manglende adgang til at fremføre deres sag. Analysen tager udgangspunkt i voldgiftslovens §§ 18, 37 og 39.

Først fastslås det, at voldgiftskendelser som udgangspunkt er endelige og bindende, hvilket afspejler en generel pro enforcement-bias. Dog stiller § 18 krav om ligebehandling af parterne og en reel mulighed for at fremføre deres sag. Manglende overholdelse heraf kan medføre tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

Dernæst analyseres gennem dansk og international retspraksis (bl.a. en nyligt afsagt kendelse fra Højesteret: BS-34884/2024-HJR), hvornår der foreligger behørig meddelelse om voldgiftssagens anlæg. Det konkluderes, at meddelelsen faktisk skal modtages af indklagede og indeholde centrale oplysninger om sagen for at være behørig. Det er således ikke tilstrækkeligt, at meddelelsen fremsendes i overensstemmelse med et voldgiftsinstituts regler om fremsendelse af meddelelser, hvis dette ikke resulterer i, at indklagede faktisk modtager meddelelsen.

Endvidere undersøges parternes ret til at fremføre deres sag. Det fastslås, at parterne skal have mulighed for at gøre sig bekendt med og kommentere sagens indhold, og at voldgiftsretten ikke må basere sin afgørelse på påstande eller anbringender, som ikke er fremført af parterne.

Inden den endelige konklusion fastslås det kort, at voldgiftsretten har adgang til at rette op på processuelle fejl begået under voldgiftssagen.

Afhandlingen konkluderer til sidst, at selvom udgangspunktet er anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, vil fundamentale processuelle fejl – særligt manglende meddelelse om sagens anlæg – kunne føre til, at kendelsen tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
1. Introduktion.....	3
1.1 Problemformulering og emneafgrænsning.....	4
1.2 Afhandlingens opbygning	5
1.3 Metode og retskilder	5
1.3.1 Metode	5
1.3.2 Retskilder	5
2. Introduktion til voldgift og voldgiftslovens §§ 18, 37 og 39	8
2.1 Voldgiftskendelsens endelige og bindende karakter	9
2.2 Voldgiftslovens § 18 – <i>due process</i>	10
2.2.1 Ligebehandling af parterne	11
2.2.2 Fuld adgang til at fremføre sin sag.....	12
2.3 Voldgiftslovens §§ 37 og 39 – tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser	12
2.3.1 Særligt om tilsidesættelse af voldgiftskendelser – § 37.....	16
2.3.2 Særligt om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser – § 39	17
2.3.3 Særligt om litra b.....	17
3. Sagsbehandlingsfejl i forbindelse med voldgiftssagen	19
3.1 Manglende meddelelse om voldgiftssagens anlæg	19
3.1.1 Behørig meddelelse.....	20
3.1.2 Meddelelse via e-mail	22
3.1.3 Meddelelsens indhold	23
3.1.4 Bevismæssige krav.....	25
3.1.5 Delkonklusion	26
3.2 Manglende adgang til at gøre sig bekendt med og udtale sig om sagen	27
3.2.1 Rækkevidden af kontradiktionsprincippet i voldgift	27
3.2.2 Afskæring af bevisførelse.....	31
3.2.3 Delkonklusion	31
3.3 Efterfølgende korrektion af fejlen.....	32
4. Konklusion	33
Kildeliste	35

Abstract

This thesis examines the extent to which arbitral awards can be set aside or refused recognition and enforcement in Denmark due to fundamental procedural irregularities – specifically, the failure to properly notify a party of the initiation of the arbitration proceedings and the denial of a party's opportunity to present their case. The analysis therefore focuses on sections 18, 37, and 39 of the Danish Arbitration Act.

First, the basis of arbitration in Denmark is examined with focus on the relevant sections of the Danish Arbitration Act. It is concluded that an arbitral award as a starting point is final and binding upon the parties, this expresses the pro enforcement bias generally found within arbitration. Furthermore, section 18 Danish Arbitration Act demands that parties are treated equally and given a reasonable opportunity to present their case, and a violation hereof will result in the set aside or the refusal of recognition and enforcement of the arbitral award in Denmark pursuant to sections 37(2)(1)(b) and 39(1)(1)(b) Danish Arbitration Act.

Second, drawing on Danish and international case law, the thesis examines when a party is given *proper notice* of the arbitration. It is concluded that proper notice of arbitration is only given when the receiving party has actually received the notice – regardless of whether that party has moved without informing the other party. Furthermore, the notice must inform the receiving party of a highly material part and the basis of the case. Lastly, the party wishing to prove that it has not received the notice must establish reasonable doubt that the notice was not received.

Third, once again drawing on Danish and international case law, the thesis examines the parties' right to present their case. Here it is concluded that the parties must be given the opportunity to familiarise themselves with and comment on the contents of the case. Arbitral tribunals are therefore not allowed to base the arbitral award on claims and pleas not raised by the parties. The Danish Supreme Court has stretched the understanding of what a party has pleaded to include all that a party has merely referred in the broadest possible sense.

Finally, it is established that the arbitral tribunals possess the power to rectify mistakes made during the arbitral proceeding, if this is done before the award is issued.

1. Introduktion

Voldgift er populært som aldrig før. En undersøgelse af 15 af de største voldgiftsinstitutter i verden konkluderede, at der blandt disse fra 2022 til 2023 skete en stigning på over 24 % i antallet af voldgiftssager (fra 7.554 til 9.388 sager) og over 104 % siden 2012 (4.585 sager).¹ Det danske voldgiftsinstitut, DIA, rapporterede ligeledes en stigning i antallet af anlagte sager på 30 % fra 2023 til 2024 (fra 82 til 107 sager).² Voldgifts popularitet som alternativt tvistløsningssystem er altså tydeligt stigende – både internationalt og i Danmark.

Og det er ikke svært at forestille sig hvorfor – fordelene ved voldgift er mange: Blandt andet er sagsbehandlingen som regel hurtigere, parterne nyder stor processuel frihed og kan øve indflydelse på processen, voldgift sikrer en større grad af fortrolighed sammenlignet med de nationale domstole, New York-Konventionen sikrer i internationale sager en langt videre anerkendelse af voldgiftskendelser end domme afsagt af de nationale domstole, og voldgiftskendelsen er som udgangspunkt både

¹ *Global Arbitration News: From Decline to Growth: Arbitration Cases Increase in 2023*

² *Voldgiftsinstituttet: Statistik 2024: Stor stigning i antallet af sager*

endelig og bindende – den kan altså ikke appelleres, hverken til en ny voldgiftsret eller til de nationale domstole.³

Netop voldgiftskendelsens endelige og bindende karakter er ofte en fordel, særligt for erhvervsdrivende, der hellere vil bruge deres tid og ressourcer på at drive forretning end på at føre rets- eller voldgiftssager. At voldgiftskendelsen er inappellabel medfører, at den vindende part ikke risikerer at skulle trækkes igennem endnu en dyr og tidskrævende sagsbehandling, der binder virksomhedens ressourcer. Det betyder naturligvis også, at den tabende part må acceptere kendelsen, som den er, uden mulighed for at få efterprøvet dens rigtighed. Den tabende part slipper imidlertid for at (gøre sig overvejelser om at) føre en ny sag, og dette er – isoleret set – også en fordel for den tabende part, der ligesom den vindende part igen kan se fremad og fokusere på sin forretning. Hvis voldgiftskendelser frit kunne appelleres, ville voldgift således miste den fart og effektivitet, der kendetegner den.

Imidlertid sker det sommetider, at voldgiftskendelsen eller selve voldgiftssagen lider af så fundamentale fejl og mangler, at udgangspunktet må fraviges, og kendelsen ikke bør fuldbyrdes. Der kan være flere grunde hertil, og en af dem er sagsbehandlingsfejl i forbindelse med voldgiftssagen. Eftersom voldgift er et alternativ til de nationale domstole, og voldgiftskendelsen nyder retssystemets beskyttelse og assistance til fuldbyrdelse, må det sikres, at parternes retssikkerhed ikke svækkes til et uacceptabelt niveau, når en voldgiftsret erstatter domstolene. Derfor må der stilles visse krav til voldgiftsretten og -processen, og mange af disse retssikkerhedskrav svarer til eller ligner de krav, der stilles ved domstolsbehandling af retstvister. Visse af disse krav er så fundamentale, at manglende overholdelse af dem medfører så væsentlige brud på parternes retssikkerhed, at den herved fremkomne voldgiftskendelse mister sin værdi og enten må tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet.

På denne baggrund vil nærværende afhandling undersøge, i hvilket omfang voldgiftskendelser tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet som følge af voldgiftsrettens manglende overholdelse af en række fundamentale sagsbehandlingsprincipper.

1.1 Problemformulering og emneafgrænsning

Afhandlingen har til formål at afdække, hvordan manglende meddelelse til indklagede om voldgiftssagens anlæg samt en parts manglende mulighed for at fremføre sin sag kan medføre, at voldgiftskendelsen enten tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet i Danmark. Afhandlingen koncentrerer sig således om voldgiftslovens §§ 37 og 39, med fokus på manglende overholdelse af kontradiktionsprincippet i forbindelse med voldgiftssagen.

Kontradiktionsprincippet er en fællesbetegnelse for en række partsbeføjelser. De partsbeføjelser, som er nødvendige til gennemførelse af en kontradiktorisk forhandling, er retten til at være til stede under forhandlingen, til aktindsigt og til at kommentere fremkommet processtof – altså formelle krav.⁴ Afhandlingen fokuserer således ikke på voldgiftskendelsens materielle korrekthed. Det er i stedet en undersøgelse af, om sagsbehandlingen er gået rigtigt til.

Grundet afhandlingens omfang vil den ikke inddrage en række nuancer om eksempelvis forbrugeraftaler og lignende. Afhandlingen beskæftiger sig derudover alene med få af de grunde til tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse, der angives i VL §§ 37 og 39, og foregiver således ikke

³ Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 18

⁴ Kistrup: Civilprocessen, s. 539

at være en udtømmende redegørelse for retsstillingen vedrørende tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.

1.2 Afhandlingens opbygning

I afsnit 2 behandles voldgift som begreb samt den retlige ramme herfor efter dansk ret. Herunder behandles særligt voldgiftskendelsens endelige og bindende karakter samt voldgiftslovens §§ 18, 37 og 39, som er af særlig relevans for afhandlingen.

I afsnit 3 undersøges det med afsæt i en højesteretskendelse fra 2025, hvornår manglende meddelelse om voldgiftssagen kan føre til tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen. Dernæst vil det med afsæt i en højesteretsdom fra 2016 undersøges, hvornår voldgiftskendelsen kan tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdes, fordi en part ikke har adgang til at gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet i voldgiftssagen. Begge undersøgelser vil inddrage udenlandsk retspraksis. Herefter undersøges kort mulighederne for at foretage en efterfølgende korrektion af disse sagsbehandlingsfejl.

Endelig konkluderes der i afsnit 4 på hele afhandlingen.

1.3 Metode og retskilder

1.3.1 Metode

Afhandlingen anvender den almindelige retsdogmatiske metode, idet afhandlingen har til formål at beskrive, analysere og systematisere gældende ret inden for dens afgrænsning.⁵ Metoden benævnes også den retsvidenskabelige metode.⁶

1.3.2 Retskilder

Voldgift er grundlæggende nationalt reguleret, og de fleste lande – herunder Danmark – har deres egne nationale love om voldgift. Mange nationale voldgiftslove ligner dog i stor grad hinanden, da de er baseret på de samme internationale konventioner og modellove. Dette medfører, at retspraksis fra fremmede jurisdiktioner i nogen grad kan bruges til at fastlægge den forventede retsstilling efter dansk ret.⁷

Afhandlingen vil derfor tage sit afsæt i den danske voldgiftslov og dansk retspraksis (1.3.2.1), men den vil også i begrænset omfang inddrage internationale konventioner og modellove (1.3.2.2). Grundet den sparsomme danske retspraksis inddrages også retskilder fra fremmede jurisdiktioner (1.3.2.3).

1.3.2.1 Danske retskilder

Danske love og forarbejder anvendes til at beskrive gældende ret i afhandlingen. Den vigtigste lov er naturligvis voldgiftsloven⁸ samt dens forarbejder,⁹ som må være udgangspunktet for enhver

⁵ Se *Munk-Hansen*: Retsvidenskabsteori, s. 211; *Blume*: Retssystemet og juridisk metode, s. 175 ff; *Tvarnø og Nielsen*: Retskilder og retsteorier, s. 55

⁶ *Evald*: Juridisk teori, metode og videnskab, s. 203 f

⁷ Se *Talevski og Fröhlich*: Lovfortolkning i Højesteret, s. 72 f

⁸ Lov nr. 553 af 24/06/2005 om voldgift som ændret ved lov nr. 106 af 26/02/2008

⁹ Lovforslag nr. L 127 til lov om voldgift af 16. marts 2005 trykt i FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5245-5393

undersøgelse af voldgift i Danmark. Den nuværende voldgiftslov blev vedtaget i 2005 og erstattede dermed den tidligere og første danske voldgiftslov fra 1972.¹⁰ Loven er internationalt forankret i kraft af, at den i stor grad er baseret på New York-Konventionen og svarer til UNCITRAL-modelloven.¹¹ Særligt voldgiftslovens §§ 37 og 39 er relevante, idet de indeholder grundene for tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser i Danmark.

Danske domstolsafgørelser er af afgørende betydning for fortolkningen af voldgiftsloven og inddrages derfor i størst muligt omfang. Der foreligger i skrivende stund få men til gengæld nyere højesteretsafgørelser, der falder inden for afhandlingens afgrænsning. I øvrigt er dansk retspraksis på området sparsom, og domstolsafgørelser fra fremmed ret vil derfor også blive inddraget.

Danske voldgiftskendelser behandles ikke direkte, da afhandlingen alene forholder sig til domstolenes efterfølgende kontrol med voldgiftskendelserne. Det er derfor alene relevant at inddrage voldgiftskendelser indirekte i form af deres efterfølgende behandling ved domstolene og den omtale, de får i domstolenes afgørelser.

Dansk litteratur inddrages i det omfang, det kan bidrage til at klarlægge retsstillingen efter dansk ret. Grundet litteraturens manglende retskildemæssige autoritet vil den hovedsageligt blive inddraget som supplement til og støtte for den retsstilling, der kan udledes af lovgivningen og retspraksis.¹²

1.3.2.2 Internationale konventioner og modellove

Der eksisterer mange internationale instrumenter vedrørende voldgift, hvoraf særligt New York-Konventionen og UNCITRAL-modelloven er fremtrædende, idet de tilsammen udøver langt den største indflydelse på de nationale voldgiftssystemer.

*New York-Konventionen*¹³ regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser i medlemsstaterne og er det mest betydningsfulde nutidige lovgivningsinstrument vedrørende international voldgift – også for Danmark.¹⁴ Konventionen blev vedtaget i 1958 og erstattede både Genèveprotokollen¹⁵ og Genèveoverenskomsten.¹⁶ New York-Konventionen er i skrivende stund ratificeret af 173 stater, herunder Danmark, og den danner derfor et stærkt internationalt retsligt fundament for voldgift på tværs af jurisdiktioner. New York-Konventionen har således dannet grundlag for de fleste moderne nationale lovgivninger, der regulerer den internationale voldgiftsproces, samt UNCITRAL-modelloven, der har implementeret og uddybet konventionens grundlæggende principper og juridiske rammer.

*UNCITRAL-modelloven*¹⁷ er netop dette: en modellov. Den er udarbejdet af UNCITRAL¹⁸ i 1985 som et udkast til nationale voldgiftslove med sigte på at harmonisere og effektivisere international voldgift og dermed styrke international handel.¹⁹ Den er altså et ikke-bindende stykke *soft law*, som

¹⁰ Lov nr. 181 af 24/05/1972 om voldgift

¹¹ Den danske voldgiftslov svarer til 1985-versionen af UNCITRAL-modelloven. UNCITRAL har revideret modelloven i 2006, hvilket har medført ændrede regler om bl.a. voldgiftsklausulers gyldighed og foreløbige retsmidler. Disse ændringer er ikke inkorporeret i den danske voldgiftslov. Et af Voldgiftsinstitutet nedsat udvalg overgav i 2017 et revisionsforslag til Justitsministeriet (*Juul og Thommesen: Voldgiftsret*, s. 16 f)

¹² Se *Hansen og Werlauff: Den juridiske metode*, s. 170 f

¹³ New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

¹⁴ *Born: International Commercial Arbitration*, ¶ 1.04[A][1]; *Juul og Thommesen: Voldgiftsret*, s. 311

¹⁵ Genèveprotokollen af 24. september 1923 vedrørende voldgiftsklausuler

¹⁶ Genèveoverenskomsten af 26. september 1927 angående eksekution af voldgiftskendelser afsagt i udlandet

¹⁷ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration

¹⁸ United Nations Commission on International Trade Law

¹⁹ *Juul og Thommesen: Voldgiftsret*, s. 313

de enkelte stater hver især kan vælge at inkorporere helt eller delvist. Eftersom den danske voldgiftslov svarer til UNCITRAL-modelloven, kan retspraksis fra andre modellovslande indgå som fortolkningsbidrag i konkrete sager for de danske domstole og altså medvirke til fastlæggelsen af retsstillingen efter dansk ret.²⁰

Særligt New York-Konventionens artikel V og UNCITRAL-modellovens artikler 34 og 36 relevante, idet voldgiftslovens §§ 37 og 39 afspejler disse bestemmelser.

1.3.2.3 Udenlandske retskilder

Udenlandske domstolsafgørelser er inddraget i det omfang, de vurderes at kunne belyse den forventede retsstilling efter dansk ret. Selvom udenlandsk retspraksis naturligvis ikke er bindende for de danske domstole, er der imidlertid god grund til at orientere sig internationalt vedrørende voldgift. Grundet de mange internationale instrumenter – særligt New York-Konventionen og UNCITRAL-modelloven – er der stor lighed mellem mange staters regulering af voldgift. Retspraksis fra jurisdiktioner, hvor reguleringen af voldgift er baseret på de samme internationale instrumenter som i Danmark, må derfor antages at fungere som inspiration for de danske domstole, hvis de præsenteres for lignende spørgsmål.²¹

Svenske og norske domstolsafgørelser er særligt relevante grundet den nære sammenhæng mellem den danske og andre skandinaviske landes retskultur og -udvikling.²² Der henvises eksempelvis direkte til retspraksis fra den svenske Högsta domstolen i en nylig kendelse fra Højesteret.²³ Som med anden udenlandsk retspraksis er de danske domstole naturligvis ikke bundet af svensk og norsk retspraksis. Ikke desto mindre vidner denne henvisning om slægtskabet mellem de skandinaviske retssystemer og understreger, at svensk og norsk retspraksis er særligt relevant for fastlæggelsen af retsstillingen i Danmark. Det anføres derudover i forarbejderne til voldgiftsloven, at denne burde udformes på grundlag af UNCITRAL-modelloven ligesom lovgivningen om voldgift i Norge og Sverige.²⁴ Svensk og norsk retspraksis vil derfor særligt blive inddraget.

Udenlandske voldgiftskendelser er ligesom danske voldgiftskendelser ikke inddraget direkte men alene indirekte i det omfang, de er omtalt i udenlandske domstolsafgørelser.

Udenlandsk lovgivning er grundlaget for udenlandske domstoles afgørelser og inddrages ligeledes gennem omtalen heri. Hvis andre lande har lovbestemmelser, der svarer til de danske, fordi lovbestemmelserne gennemfører fælles internationalt samarbejde, herunder nordisk samarbejde, tillægges fremmed ret vægt i lovfortolkningen. Det gælder navnlig, hvis fremmed ret er med til at understøtte det, som følger af den danske lovbestemmelses ordlyd og forarbejder, eller ikke er i modstrid hermed.²⁵

Udenlandsk litteratur inddrages til beskrivelse af retsstillingen efter fremmed eller international ret, i det omfang dette kan tjene som inspiration for retsstillingen efter dansk ret. Herunder vil navnlig litteratur om New York-Konventionen og UNCITRAL-modelloven være relevant.

²⁰ Se Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 16

²¹ Talevski og Fröhlich: Lovfortolkning i Højesteret, s. 72 f

²² Se Tvarnø og Nielsen: Retskilder og retsteorier, s. 308 og 314 f

²³ BS-34884/2024-HJR, s. 6 og 10

²⁴ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5254

²⁵ Talevski og Fröhlich: Lovfortolkning i Højesteret, s. 72

2. Introduktion til voldgift og voldgiftslovens §§ 18, 37 og 39

Voldgift er et alternativ til de nationale domstole – en art privat domstol om man vil. At ”*voldgive*” betyder efter gammelt sprogbrug ”*at give sig i en andens magt*,”²⁶ og herved forstås traditionelt, at parterne i stedet for at gå til domstolene overlader den endelige afgørelse til en eller flere tredjemænd, de selv har valgt (eller om hvis valg de selv har truffet bestemmelse).²⁷ Hvis parterne (gyldigt)²⁸ har aftalt voldgift, har domstolene altså ikke kompetence til at afgøre tvisten, jf. VL § 4, og de må følgelig efter påstand afvise at behandle sådanne søgsmål, jf. VL § 8. Parternes tilvalg af voldgift er dermed også et fravalg af domstolene, der hverken før, under eller efter sagen har kompetence til at behandle spørgsmål omfattet af voldgiftsaftalen, medmindre der foreligger en udtrykkelig hjemmel hertil.²⁹

Voldgift indebærer generelt en række fordele sammenlignet med de nationale domstole, herunder muligheden for at udpege særligt kvalificerede dommere, at tilrettelægge en smidig og effektiv proces og at aftale fortrolighed. Derudover vil sagsbehandlingstiden ved voldgift ofte være kortere end ved domstolene, og en voldgiftsproces kan virke mindre konfrontatorisk end en retssag. Sagsomkostningerne ved en voldgiftssag vil typisk være højere end ved en retssag, da parterne – udover udgifterne til repræsentation – selv skal afholde honoraret til voldgiftsdommerne. På den anden side vil en hurtigere sagsbehandlingstid resultere i en økonomisk besparelse, fordi parternes ressourcer beslaglægges i kortere tid.³⁰

I internationale retsforhold indebærer voldgift en række yderligere fordele. Først og fremmest sikrer New York-Konventionen, at voldgiftskendelser anerkendes og fuldbyrdes i videre udstrækning end domme afsagt af nationale domstole.³¹ Dernæst kan parterne opnå en større neutralitet ved at aftale, at voldgiftssagen skal føres på neutral grund i stedet for i en af parternes hjemland.³²

Parterne kan som udgangspunkt frit aftale, hvilken fremgangsmåde voldgiftsretten skal anvende under voldgiftssagen, jf. VL § 19, og har parterne ikke truffet aftale herom, kan voldgiftsretten behandle voldgiftssagen på den måde, den finder hensigtsmæssig, jf. VL § 19, stk. 2. Parterne vil oftest aftale *institutionel voldgift*, hvorved voldgiftssagen skal administreres af en voldgiftsinstitution, der almindeligvis er en privat organisation, som varetager en række funktioner i forbindelse med voldgiftssagen.³³ Dette indebærer eksempelvis, at voldgiftsinstitutionens prædefinerede og gennemprøvede regler anvendes, samt at voldgiftsinstituttet fungerer som sekretariat for voldgiftssagen. Vælger parterne institutionel voldgift, er de bundet af instituttets regler. Alternativet til institutionel voldgift er *ad hoc*-voldgift, hvori parterne har nærmest ubegrænset frihed til at tilrettelægge voldgiftsprocessen.³⁴ Parterne skal i så fald alene iagttage præceptive regler og fundamentale principper i *lex arbitri*, som generelt er brede og vage – eksempelvis principper om ligebehandling og kontradiktion.³⁵

Lex arbitri er i næsten alle tilfælde voldgiftslovgivningen i det land, hvor voldgiftsretten har sæde.³⁶ I Danmark reguleres voldgift hovedsageligt af voldgiftsloven, som bygger på tre fundamentale

²⁶ Hjele: Frivillig voldgift, s. 11

²⁷ Betænkning nr. 414/1966, s. 6

²⁸ Afhandlingen behandler ikke spørgsmålet om voldgiftsaftalens gyldighed

²⁹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5275

³⁰ Se Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 18 ff

³¹ Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 2012-12-12 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (1215/2012) (domsforordningen) sikrer imidlertid vid anerkendelse af domme afsagt af domstole indenfor EU

³² Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 18 ff

³³ Se Bang-Pedersen m.fl.: Den civile retspleje, s. 644 f

³⁴ Born: International Commercial Arbitration, ¶ 1.04[C][3]; Bang-Pedersen m.fl.: Den civile retspleje, s. 644 f

³⁵ Blackburn og Partasides m.fl.: Redfern and Hunter on International Arbitration, ¶ 1.151

³⁶ Born: International Commercial Arbitration, ¶ 11.01[C]

principper: For det første at en gyldig voldgiftsaftale giver en part krav på at tvisten afgøres ved voldgift og ikke ved domstolene (afvisningsvirkning), for det andet at parterne skal behandles lige, og at hver part skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag, og for det tredje at voldgiftskendelsen anerkendes som bindende mellem parterne og kan fuldbyrdes af de almindelige domstole.³⁷ Afhandlingen lægger til grund, at der mellem parterne foreligger en gyldig voldgiftsaftale, og at voldgiftsretten overholder sin kompetence. Afhandlingen undersøger således ikke det første princip. Afhandlingen undersøger derimod det andet og tredje princip samt forholdet herimellem, når manglende overholdelse af fundamentale principper om ligebehandling og særligt retten til at fremføre sin sag fører til, at voldgiftskendelsen enten må tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet.

Voldgiftsloven gælder for voldgift, der finder sted her i landet, uanset om der er tale om national eller international voldgift, jf. VL § 1, stk. 1. Loven finder altså anvendelse, selvom parterne er fra forskellige lande eller har valgt at undergive voldgiften internationale regler som eksempelvis ICC's regler.³⁸ Med ordene ”finder sted her i landet” sigtes der til voldgiftssager, der har sæde i Danmark. Begrebet *sæde* referer til lovvalg – ikke til det fysiske sted.³⁹ Ved denne vurdering er parternes nationalitet eller deres forretningssted ikke afgørende.⁴⁰ Det betyder også, at en voldgiftssag kan være omfattet af voldgiftslovens regler, selvom den fysisk afholdes i eksempelvis Tyskland, så længe parterne har valgt Danmark som sæde.

Selvom loven således kun gælder for voldgift, der har sæde i Danmark, har den også betydning for voldgiftssager med sæde i udlandet. Voldgiftsloven regulerer nemlig i kapitel 9 anerkendelse og fuldbyrdelse af internationale (og danske) voldgiftskendelser i Danmark og stiller dermed visse krav til både voldgiftssagen og -kendelsen, såfremt kendelsen ønskes anerkendt og fuldbyrdet i Danmark.

Som nævnt kan parterne som udgangspunkt selv bestemme, hvordan voldgiftssagen skal gennemføres. Uanset hvordan parterne vælger at gennemføre voldgiftssagen, er det helt klare udgangspunkt, at voldgiftskendelsen er endelig og bindende, og at den kan fuldbyrdes efter retsplejelovens almindelige regler (2.1). Når retssystemet ikke blot accepterer voldgift som et alternativt tvistløsningssystem men tilmed stiller domstolssystemet til rådighed for tvangsfuldbyrdelsen af voldgiftskendelsen, må voldgiftsretten dog i sin behandling af voldgiftssagen iagttage en række præceptive fundamentale principper om *due process* (2.2). Overholdes disse principper ikke, er domstolene ikke forpligtet til at være behjælpelige med tvangsfuldbyrdelsen, og voldgiftskendelsen kan følgelig tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet efter snævre bestemmelser i voldgiftsloven (2.3).

2.1 Voldgiftskendelsens endelige og bindende karakter

Når en voldgiftssag er færdigbehandlet, afsiger voldgiftsretten sin afgørelse i form af en voldgiftskendelse, jf. VL § 32 (medmindre parterne opnår et forlig). Voldgiftslovens § 31 indeholder visse krav til kendelsens udformning, herunder krav om skriftlighed, begrundelse, datering og dommernes underskrift, og væsentlig tilsidesættelse heraf kan i sig selv medføre kendelsens ugyldighed. Det bør fremgå af voldgiftskendelsen, at voldgiftsretten har behandlet sagen under iagttagelse af

³⁷ Bang-Pedersen *m.fl.*: Den civile retspleje, s. 644

³⁸ Bang-Pedersen *m.fl.*: Den civile retspleje, s. 643

³⁹ Born: International Commercial Arbitration, ¶ 11.03[A]

⁴⁰ Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 149

fundamentale retsplejeprincipper.⁴¹ Derudover bør kendelsens konklusion være klar, bestemt og ubetinget, så den kan fuldbyrdes.⁴²

En voldgiftskendelse – uanset om den er afsagt i Danmark eller i udlandet – er nemlig som udgangspunkt bindende og kan tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme, jf. VL § 38, og det er således domstolssystemets opgave at bistå hermed.⁴³ Udover at være bindende for parterne, er voldgiftskendelsen også inappellabel.⁴⁴ Parterne kan ganske vist have aftalt, at voldgiftskendelsen skal kunne appelleres til en ny voldgiftsret, men dette må kræve en klar aftale herom, hvilket parterne sjældent har aftalt.⁴⁵

Det helt klare udgangspunkt er altså, at en voldgiftskendelse er både endelig og bindende for parterne, at den dermed har både positiv og negativ retskraft, og at efterfølgende søgsmål må afvises i medfør af princippet om *res judicata*.⁴⁶ Sammenholdt med at grundene for tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse i VL §§ 37 og 39 er snævre, udtrykker dette den *pro enforcement bias*, der findes i voldgiftsloven. Dette betyder, at voldgiftskendelser som udgangspunkt kan fuldbyrdes, og at domstolene vil gå langt for at anerkende og fuldbyrde voldgiftskendelser. Domstolene er altså tilbageholdende med at tilsidesætte eller nægte anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.⁴⁷ Denne *pro enforcement bias* eksisterer generelt i international voldgift.⁴⁸ I overensstemmelse med New York-Konventionen, behandler de fleste nationale voldgiftslove således voldgiftskendelser som formodet gyldige, undtagen hvor en af de snævre undtagelsesgrunde findes anvendelse.⁴⁹

På trods af denne *pro enforcement bias* eksisterer der et snævert vindue for de danske domstole (i lighed med andre nationale domstole) til enten at tilsidesætte (danske) voldgiftskendelser eller nægte at anerkende og fuldbyrde (danske og udenlandske) voldgiftskendelser. Dette snævre vindue koncentrerer sig hovedsageligt om mere graverende sagsbehandlingsfejl ved voldgiftssagen. Det er således ikke enhver fejl i sagsbehandlingen, der kan begrunde, at den part, der ønsker domstolenes hjælp til tvangsfuldbyrdelse, fratages denne mulighed.

2.2 Voldgiftslovens § 18 – *due process*

Har parterne valgt voldgift, er det ofte ud fra et ønske om effektivitet, og voldgift kan altså siges at udtrykke et ønske om, at *late justice is injustice*, og ønsket om at strømline og fremskynde voldgiftsprocessen er ofte forbundet med et afkald på visse retssikkerhedsgarantier – uanset at parterne og deres repræsentanter måske ikke umiddelbart oplever dette som et afkald.⁵⁰ Hensynet til en effektiv sagsbehandling står derfor over for hensynet til parternes retssikkerhed.

Derfor må det kræves, at en voldgiftsret – ligesom domstolene – overholder visse fundamentale retsplejeprincipper under sagsbehandlingen. Parterne har derfor ikke fuldstændig frihed til at aftale, hvilke processuelle regler der skal gælde under voldgiftssagen. Det fremgår således af VL § 2, stk. 2,

⁴¹ Pihlblad *m.fl.*: Praktisk voldgiftsret med fokus på Voldgiftsinstituttet, s. 218

⁴² Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 261 ff

⁴³ Se Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 272 ff og 315 f

⁴⁴ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 534

⁴⁵ Se Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 161

⁴⁶ Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 149; Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 518

⁴⁷ Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 157 f; Se hertil også eksempelvis U 2010.802 H, hvor en voldgiftskendelse ikke blev tilsidesat trods en voldgiftsdommers inhabilitet, fordi indsigelse herom blev fremsat for sent

⁴⁸ Born: International Commercial Arbitration ¶ 26.03[B]

⁴⁹ Born: International Commercial Arbitration ¶ 26.03[D]; se Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 149

⁵⁰ Werlauff: Voldgift og partsautonomi (U 2006B.146), s. 146

at visse af voldgiftslovens bestemmelser er præceptive, herunder VL § 18. Voldgiftslovens § 18 fastslår de mest fundamentale krav til voldgiftsrettens sagsbehandling og bestemmer kort og godt, at:

”Parterne skal behandles lige, og hver part skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag.”

Ofte bruges udtrykket *”due process”* kravene i VL § 18. Der er ifølge forarbejderne tale om fundamentale retsplejeprincipper om ligebehandling og adgang til at gøre sig bekendt med processtoffet i sagen (partsoffentlighed) og til at svare på de påstande og anbringender, som modparten fremfører (kontradiktion).⁵¹ Disse fundamentale krav er identiske med UNCITRAL-modellovens artikel 18 og sikrer, at sagens parter får en *”fair trial”* eller nærmere en *”fair hearing,”*⁵² og deres helt grundlæggende betydning understreges af, at de er præceptive.

Principperne skal iagttages under hele voldgiftssagen, og manglende overholdelse heraf kan resultere i voldgiftskendelsens tilsidesættelse efter VL § 37.⁵³ Selvom voldgiftsloven kun gælder for voldgift med sæde i Danmark, jf. VL § 1, stk. 1, kan manglende overholdelse af de i VL § 18 indeholdt retsplejeprincipper i sager med sæde i udlandet føre til, at voldgiftskendelsen ikke vil blive anerkendt eller fuldbyrdet i Danmark, jf. VL § 39.⁵⁴ Overholdelse af de i VL § 18 nævnte principper er derfor afgørende, uanset om der er tale om en dansk eller udenlandsk voldgiftssag. Kravene i VL § 18 er imidlertid ikke skabt med henblik på at beskytte en part fra egne fejl eller strategiske valg.⁵⁵ De sikrer altså alene parten *muligheden* for eksempelvis at fremføre sin sag.

Forinden gennemgangen af voldgiftslovens bestemmelser om tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse, bør der knyttes en kort kommentar til de to væsensforskellige led i VL § 18: Det relative krav om at parterne skal behandles lige (2.1.1), og det absolutte krav om at hver af parterne skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag (2.1.2).

2.2.1 Ligebehandling af parterne

Kravet om ligebehandling af parterne er relativt, idet vurderingen af, om kravet er opfyldt over for én part, vurderes på baggrund af, hvordan den anden part er blevet behandlet. Én parts behandling er altså målestokken for, hvordan den anden part skal behandles – efter dette krav. Det betyder også, at dette krav ikke sætter nogle minimumskrav til behandlingen af parterne. En part må altså i princippet gerne behandles dårligt, så længe modparten behandles lige så dårligt. Grundlæggende medfører ligebehandlingskravet derfor, at ingen af parterne må indrømmes processuelle fordele, og at hver af parterne skal have lige mulighed for at fremføre sin sag. Parterne skal altså eksempelvis have lige adgang til *at* udpege voldgiftsdommere, *at* afgive processkrifter, *at* procedere sagen mundtligt, *at* fremlægge bevismateriale (herunder sagkyndige erklæringer) og *at* indkalde og afhøre vidner. Derudover udelukker bestemmelsen også som helt klar hovedregel *ex parte*-kommunikation. Parterne må således ikke kommunikere ensidigt med hverken de partsudpegede voldgiftsdommere eller formanden for voldgiftsretten. Undtagelse gøres dog for en parts indledende undersøgelse af en (potentiel) voldgiftsdommers kvalifikationer, tilgængelighed og habilitet samt efterfølgende kommunikation med denne partsudpegede voldgiftsdommer vedrørende kandidater til positionen som formand for voldgiftsretten.⁵⁶

⁵¹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5314 f

⁵² *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 291

⁵³ *Nielsen*: International handelsret, s. 659

⁵⁴ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5314 f

⁵⁵ *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 296

⁵⁶ Se *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 292 f

2.2.2 Fuld adgang til at fremføre sin sag

Kravet om fuld adgang til at fremføre sin sag er absolut, og vurderingen af kravets overholdelse over for én part er altså – modsat kravet om ligebehandling – uafhængig af, hvordan modparten er blevet behandlet. Én part må ikke behandles dårligt, blot fordi modparten er blevet behandlet lige så dårligt. Kravet medfører grundlæggende, at en part – inden for visse rimelige frister – skal have mulighed for at foretage de processkridt, som denne anser for relevante.⁵⁷

Kravet er formuleret således, at "[...] *hver part skal have fuld lejlighed til at fremføre sin sag,*" og modellovens artikel 18 anvender tilsvarende udtrykket "[...] *each party shall be given a full opportunity of presenting his case.*" Brugen af udtrykket "*fuld adgang*" er blevet kritiseret for at kunne give det indtryk, at en part har ubegrænset adgang til at foretage ethvert tænkeligt processuelt skridt på ethvert tidspunkt under voldgiftssagen.⁵⁸ Dette er naturligvis ikke tilfældet. Dette følger også af den deklaratoriske bestemmelse i VL § 23, stk. 3, der giver voldgiftsretten adgang til at afskære parterne fra at udvide sine påstande, fremsætte nye anbringender og angive nye beviser under voldgiftssagens behandling, hvis voldgiftsretten finder det uhensigtsmæssigt under hensyn til den forsinkelse, dette kan medføre. Det er således ikke i strid med kravet om parternes fulde adgang til at fremføre deres sag, at der fastsættes frister for afgivelse af indlæg, beviser osv.⁵⁹ Det er derfor mere oplagt at fortolke "*fuld adgang*" som "*rimelig adgang*" ("*reasonable*").⁶⁰

Kravene efter VL § 18 kan derfor formentlig bedst sammenfattes således, at der skal være tale om en fuld – og altså ubegrænset – adgang for en part til at gøre sig bekendt med det af modparten fremlagte processtof og en fair eller rimelig adgang til at fremføre sine beviser og argumentation heroverfor.⁶¹ Afhandlingen vil særligt fokusere på manglende overholdelse af kravet om parternes adgang til at fremføre deres sag. Overholdes dette ikke, kan voldgiftskendelsen tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet efter VL §§ 37 og 39.

2.3 Voldgiftslovens §§ 37 og 39 – tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser

Voldgiftskendelser er som nævnt endelige og bindende. Dette er det klare udgangspunkt, og domstolene efterlades kun en begrænset mulighed for efterprøvelse af en voldgiftskendelse, idet der ved domstolsprøvelsen eksisterer et såkaldt *materielt revisionsforbud*.⁶² Dette forbud gælder både ved sager om tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse og medfører, at domstolene ikke kan efterprøve rigtigheden af voldgiftsrettens bevisbedømmelse og retsanvendelse. Højesteret udtalte herom i U 2016.1558/2 H, at:

"Det fremgår af bestemmelsens [§37] ordlyd og forarbejder, at domstolene ikke kan foretage materiel revision af en voldgiftskendelse. Domstolene kan således – bortset fra de nedenfor omtalte ekstraordinære tilfælde, hvor der foreligger åbenbar modstrid med ordre public – ikke tilsidesætte en

⁵⁷ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 294

⁵⁸ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 294

⁵⁹ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 484

⁶⁰ Se til sammenligning UNCITRAL Arbitration Rules

⁶¹ Schiersing: Om due process og begrebet "fuld lejlighed til at fremføre sin sag" i Voldgiftslovens § 18 (ET 2011.231)

⁶² FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5324 og 5328

*voldgiftskendelse som ugyldig under henvisning til, at voldgiftsretten har anvendt retsregler forkert eller har fejlbedømt sagens faktiske omstændigheder.”*⁶³

Domstolene må i stedet holde sig til en enten helt eller delvist at tilsidesætte eller nægte at anerkende eller fuldbyrde voldgiftskendelsen som følge af formelle sagsbehandlingsfejl.⁶⁴

Lige så klart som udgangspunktet om voldgiftskendelsen endelige og bindende karakter er, lige så klart er det imidlertid også, at dette udgangspunkt i visse (snævre) tilfælde må fraviges. Dansk ret anerkender således ligesom andre retssystemer, at voldgiftskendelsen under særlige omstændigheder – navnlig i tilfælde af mangler ved voldgiftsaftalen eller grovere processuelle fejl fra voldgiftsrettens side – kan tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet.⁶⁵ Til dette formål indeholder voldgiftsloven §§ 37 og 39, som omhandler henholdsvis tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.

Disse bestemmelser indeholder betingelserne for, at en part, der ikke ønsker at følge en voldgiftskendelse (som regel den *tabende part*), kan anlægge sag herom ved domstolene mod modparten (som regel den *vindende part*).⁶⁶ Mens VL § 37 omhandler tilsidesættelse af danske voldgiftskendelser som ugyldige (*tilsidesættelse(sgrunde)*), omhandler VL § 39 nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af voldgiftskendelser – uanset om de er afsagt i Danmark eller i udlandet (*nægtelse(sgrunde)*).

Selvom de to bestemmelsers anvendelsesområder altså er forskellige, så er tilsidesættelsesgrundene efter VL § 37 i det væsentlige de samme som nægtelsesgrundene efter VL § 39, og hverken voldgiftsloven selv eller dens forarbejder peger på konkrete forskelle i retsstillingen som følge af valget mellem de to bestemmelser.^{67, 68} Tværtimod udtaler forarbejderne, at tilsidesættelsesgrundene efter VL § 37 svarer ”[...] *nøje til de foreslåede nægtelsesgrunde for anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, jf. § 39 [...]*” og *vice versa*.⁶⁹ De to bestemmelser ligner bevidst hinanden, idet man hermed forsøger at undgå, at en gyldig voldgiftskendelse ikke kan fuldbyrdes, og at en ugyldig voldgiftskendelse kan fuldbyrdes.⁷⁰

Grundet ligheden mellem tilsidesættelses- og nægtelsesgrundene kan retspraksis om den ene bestemmelse anvendes til at fastlægge den forventede retsstilling efter den anden. Hvis en dansk voldgiftskendelse eksempelvis er blevet eller kan ventes tilsidesat af domstolene efter VL § 37, stk. 2, nr. 1, litra b, kan det altså forventes, at en udenlandsk voldgiftskendelse, der lider af samme fejl, ville blive nægtet anerkendt eller fuldbyrdet af de danske domstole efter den tilsvarende bestemmelse i VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b. Afhandlingen vil derfor inddrage retspraksis og litteratur om både VL § 37 og § 39 og herudfra drage konklusioner, der kan gøres gældende for begge bestemmelser.⁷¹

Den store lighed demonstreres også af den (stort set) ens opbygning af de to bestemmelser.⁷² Begge bestemmelser indeholder først *dispositive* tilsidesættelses-/nægtelsesgrunde (hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1) og dernæst *indispositive* tilsidesættelses-/nægtelsesgrunde (hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 2, og § 39, stk. 1, nr. 2). De dispositive grunde skal gøres gældende af den tabende part, mens

⁶³ En gennemgang af *ordre public*-reglerne falder uden for afhandlingens afgrænsning

⁶⁴ Se også *Pihlblad m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 156

⁶⁵ Se *Juul og Thommesen*: Voldgiftsret, s. 279

⁶⁶ Retssag anlægges mod modparten og ikke mod voldgiftsretten (FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5324)

⁶⁷ *Juul og Thommesen*: Voldgiftsret, s. 279 f

⁶⁸ VL § 39 indeholder dog en ekstra nægtelsesgrund i stk. 1, nr. 1, litra e, som afhandlingen ikke behandler nærmere

⁶⁹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5324 og 5328; se også *Juul og Thommesen*: Voldgiftsret, s. 274

⁷⁰ *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 469

⁷¹ De to bestemmelser er ikke fuldt ud identiske, og forskelle omtales i afsnittene 2.3.1 og 2.3.2

⁷² Se figur 1

de indispositive grunde påses *ex officio* af domstolene. Selvom grundene er indispositive, og domstolene altså selv kan tage stilling hertil, kræver det stadig, at en part har anlagt en sag, forinden domstolene kan tage stilling hertil.⁷³ Både VL § 37 og § 39 indeholder tilmed muligheden for en delvis tilsidesættelse/nægtelse af voldgiftskendelsen, såfremt tilsidesættelses- eller nægtelsesgrunden alene angår en del af voldgiftskendelsen. Det er dog usædvanligt, at der sker delvis tilsidesættelse/nægtelse efter litra a, b og d i hhv. § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1.⁷⁴

§ 37, stk. 2

En voldgiftskendelse kan kun tilsidesættes, såfremt

1)

den part, der anmoder om tilsidesættelse, godtgør,

a) at en af parterne i voldgiftsaftalen manglede retlig handleevne efter loven i det land, hvori denne havde bopæl ved aftalens indgåelse, eller at voldgiftsaftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter dansk ret,

b) at den part, der anmoder om tilsidesættelse, ikke fik behørig meddelelse om udpegningen af en voldsdommer eller om voldgiftssagens behandling eller af andre grunde var ude af stand til at fremføre sin sag,

c) at voldgiftskendelsen behandler en tvist, der ikke er omfattet af voldgiftsaftalen, eller afgør spørgsmål, som falder uden for voldgiftsaftalen, eller

d) at voldgiftsrettens sammensætning eller voldgiftssagens behandling ikke var i overensstemmelse med parternes aftale eller med denne lov, eller

2)

retten finder,

a) at tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller

§ 39, stk. 1

Anerkendelse eller fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, der er afsagt her i landet eller i udlandet, kan kun nægtes, såfremt

1)

den part, mod hvem voldgiftskendelsen påberåbes, anmoder om det og godtgør,

a) at en af parterne i voldgiftsaftalen manglede retlig handleevne efter loven i det land, hvori denne havde bopæl ved aftalens indgåelse, eller at voldgiftsaftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter loven i det land, hvor voldgiftskendelsen er afsagt,

b) at den part, mod hvem voldgiftskendelsen påberåbes, ikke fik behørig meddelelse om udpegningen af en voldsdommer eller om voldgiftssagens behandling eller af andre grunde var ude af stand til at fremføre sin sag,

c) at voldgiftskendelsen behandler en tvist, der ikke er omfattet af voldgiftsaftalen, eller afgør spørgsmål, som falder uden for voldgiftsaftalen,

d) at voldgiftsrettens sammensætning eller voldgiftssagens behandling ikke var i overensstemmelse med parternes aftale eller med loven i det land, hvor voldgiften fandt sted, eller

e) at voldgiftskendelsen endnu ikke er blevet bindende for parterne eller er blevet tilsidesat eller suspenderet af en domstol i det land, hvor den er afsagt, eller efter hvis ret den er afsagt, eller

2)

retten finder,

a) at tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller

⁷³ Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark, s. 151 ff

⁷⁴ Se Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 276; Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark, s. 151

b) at voldgiftskendelsen er åbenbart uforenelig med landets retsorden.

b) at voldgiftskendelsen er åbenbart uforenelig med landets retsorden.

Figur 1. Komparativ opstilling af voldgiftslovens §§ 37 og 39. Understregninger foretaget.

Domstolene har ikke en fuldstændig fri adgang til at vælge, om der skal ske tilsidesættelse eller nægtelse af en voldgiftskendelse, hvis en (eller flere) af tilsidesættelses- eller nægtelsesgrundene er til stede. Det må dog antages, at i tilfælde, hvor de mere processuelle eller proceduremæssige grunde, der påberåbes til støtte for tilsidesættelse af voldgiftskendelsen, er af bagatelagtig karakter, kan tilsidesættelse/nægtelse undlades.⁷⁵ Under udarbejdelsen af UNCITRAL-modellovens artikel 34, der svarer til VL § 37, blev det diskuteret, om kun grovere fejl i voldgiftsprocessen skulle føre til, at voldgiftskendelsen blev tilsidesat, eller om også mindre grove fejl skulle føre til dette resultat. Det blev i den forbindelse gjort gældende, at formuleringen "[a]n arbitral award may be set aside [...]" (understregning foretaget) gav domstolene en diskretionær adgang til at undlade tilsidesættelse af en voldgiftskendelse, selvom en (eller flere) af tilsidesættelsesgrundene var til stede. Konklusionen på disse diskussioner blev, at "[i]t was understood that an award might be set aside on any of the grounds listed in paragraph (2) irrespective of whether such ground had materially affected the award," og i forlængelse heraf, at "a non-material error can give rise to grounds for setting aside the award, but, as noted during the debates, a setting-aside court has discretion not to set aside the award when such grounds are present."⁷⁶ Der kræves altså ikke kausalitet mellem den påberåbte tilsidesættelsesgrund og voldgiftssagens udfald, og der kan således ske tilsidesættelse, selvom fejlen ikke har medført, at voldgiftskendelsen har fået et andet resultat, end den ville have fået, såfremt fejlen ikke var forekommet. Det samme må antages at gælde for nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse efter VL § 39. Er der således sket en fejl i sagsbehandlingen, som ikke er bagatelagtig, så skal domstolene altså tilsidesætte eller nægte at anerkende eller fuldbyrde voldgiftskendelsen.⁷⁷

På trods af de store ligheder mellem VL §§ 37 og 39 er der dog nuanceforskelle på de to bestemmelser. Disse forskelle er blevet beskrevet således, at tilsidesættelse er et aktiv angreb, mens nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse er et passivt forsvar.⁷⁸ Den part, der ikke ønsker at acceptere en voldgiftskendelse, bør som hovedregel aktivt "angribe" ved at anlægge søgsmål om tilsidesættelse og ikke passivt "forsvare" ved at anlægge søgsmål om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse, når modparten søger at fuldbyrde voldgiftskendelsen. Dette skyldes blandt andet den tidsmæssige forskel i de to reaktionsmuligheder. Mens søgsmål om tilsidesættelse skal anlægges inden tre måneder, jf. VL § 37, stk. 4, så angiver VL § 39 ingen frist til anlæggelse af søgsmål om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse – en sådan må blot anlægges i forbindelse med at modparten søger voldgiftskendelsen anerkendt. Herudover er det klart, at det er den tabende part, der har bevisbyrden for voldgiftskendelsens ugyldighed, jf. ordet "godtgør" i VL §§ 37, stk. 2, nr. 1, og 39, stk. 1, nr. 1. Og det må alt andet lige antages at være lettere at bevise voldgiftskendelsens ugyldighed kort efter dens afsigelse (tilsidesættelse) end længe – måske mange år – efter afsigelsen (nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse). Hvis den vindende part tilmed anlægger sag om fuldbyrdelse uventet, kan den tabende part pludselig få meget snævre tidsmæssige rammer for denne bevisførelse. Bevismæssige overvejelser taler altså

⁷⁵ Se Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 474 f

⁷⁶ Holtzmann & Neuhaus: A Guide to the 2006 Amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, s. 922; se også Ørgaard: Voldgiftsaftalen, s. 240 f

⁷⁷ Se også Binder: International Commercial Arbitration and Mediation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions, s. 513 f

⁷⁸ Woxholth: Voldgift, s. 860; Se også Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 279 f

for at anlægge sag om tilsidesættelse – i Danmark efter VL § 37 – i stedet for at afvente en fuldbyrdelsessag og derunder nedlægge påstand om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse efter § 39.⁷⁹ Hertil kommer, at det kan virke mindre oprigtigt, hvis den tabende part venter med at gøre indsigelse, indtil den vindende part søger voldgiftskendelsen fuldbyrdet.⁸⁰

Da der altså eksisterer forskelle på de to bestemmelser, er der også grund til at knytte enkelte særskilte kommentarer til hhv. VL § 37 (2.3.1) og VL § 39 (2.3.2). Afhandlingen fokuserer grundet sin afgrænsning særligt på manglende meddelelse om voldgiftssagen og parternes manglende adgang til at fremføre deres sag. Tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse som følge heraf vil naturligvis ske efter litra b i hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1, hvorfor disse bestemmelser også bør omtales kort (2.3.3).

2.3.1 Særligt om tilsidesættelse af voldgiftskendelser – § 37

Det er et fundamentalt princip i international voldgift, at en voldgiftskendelse alene kan tilsidesættes af domstolene i det land, hvor voldgiftsretten havde sæde. Er voldgiftskendelsen afsagt med sæde i Danmark, er det derfor kun de danske domstole, der – efter VL § 37 – kan tilsidesætte den. Modsat kan der således ikke anlægges sag ved de danske domstole om tilsidesættelse af en voldgiftskendelse, der er afsagt i udlandet. I stedet må en sådan kendelse nægtes anerkendt og fuldbyrdet i Danmark efter VL § 39.⁸¹

Voldgiftslovens § 37 svarer indholdsmæssigt til UNCITRAL-modellovens art. 34 (bortset fra stk. 1, 2. pkt., og stk. 6) og angår altså kun tilsidesættelse af danske voldgiftskendelser.⁸² Derudover følger det af forarbejderne samt modsætningsvist af VL § 2, at bestemmelsen er præceptiv, og parterne kan således ikke give afkald deres rettigheder efter denne bestemmelse.⁸³ Yderligere er bestemmelsen udtømmende, jf. U 2016.1558/2 H, hvori Højesteret udtalte, at *”voldgiftslovens § 37 indeholder en udtømmende angivelse af de forhold, som kan begrunde, at en voldgiftskendelse tilsidesættes som ugyldig.”*

Den store forskel mellem tilsidesættelse efter VL § 37 og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse efter VL § 39 er, at en tilsidesættelse er universel.⁸⁴ Den slår således – enten som udgangspunkt eller absolut – igennem overfor kendelsen som sådan, således at en kendelse, der er tilsidesat af sædelandets domstole, ikke kan – eller kun undtagelsesvis bør – fuldbyrdes efter New York Konventionen i andre lande.⁸⁵ Parterne er altså ikke længere bundet af en voldgiftskendelse, der er tilsidesat. Dette betyder dog ikke, at selve voldgiftsklausulen er tilsidesat, og parterne kan derfor efter omstændighederne anlægge en ny voldgiftssag baseret på den samme klausul.⁸⁶

En sag om tilsidesættelse af en voldgiftskendelse skal anlægges inden tre måneder efter den part, der anmoder om tilsidesættelse, har modtaget kendelsen, jf. VL § 37, stk. 4. Fristen kan ikke forlænges, heller ikke selv om anmodningen om tilsidesættelse af voldgiftskendelsen støttes på forhold, som parten først er blevet bekendt efter fristens udløb. Efter udløbet af de tre måneder kan en part alene

⁷⁹ Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 280

⁸⁰ Se Blackbay og Partasides m.fl.: Redfern and Hunter on International Arbitration (2009), s. 677

⁸¹ Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark, s. 150

⁸² Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 465 ff

⁸³ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5324; Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark, s. 149

⁸⁴ Woxholth: Voldgift, s. 854

⁸⁵ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 472 f

⁸⁶ Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark, s. 154

modsatte sig anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen efter VL § 39.⁸⁷ At en tilsidesættelse efter § 37 har en sådan universel gennemslagskraft i forhold til New York-Konventionens fuldbyrdelsessystem udgør ligeledes en del af baggrunden for, at nægtelsesgrundene i voldgiftsloven (og UNCITRAL-modelloven) er de samme som i New York Konventionen.⁸⁸

2.3.2 Særligt om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser – § 39

Nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse efter VL § 39 er – modsat tilsidesættelse efter VL § 37 – nationalt. En domstols afgørelse om at nægte anerkendelse eller fuldbyrdelse har således alene virkning for det respektive land, og en voldgiftskendelse, der er nægtet anerkendt eller fuldbyrdet i ét land kan altså fortsat anerkendes og fuldbyrdes i et andet land.⁸⁹

Voldgiftslovens § 39 svarer indholdsmæssigt til UNCITRAL-modellovens artikel 36,⁹⁰ og er ligesom VL § 37 både præceptiv og udtømmende.⁹¹ Modsat VL § 37 er der ingen rister for sagsanlæg om nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse, og en sådan sag må blot anlægges i forbindelse med, at modparten søger voldgiftskendelsen anerkendt eller fuldbyrdet.

2.3.3 Særligt om litra b

På trods af at den *pro enforcement bias*, som både New York-Konventionen, UNCITRAL-modelloven og voldgiftsloven bygger på, alene efterlader et snævret vindue for tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, så vil en undersøgelse af retsstillingen vedrørende samtlige tilsidesættelses- og nægtelsesgrunde blive særdeles omfattende. Af hensyn til afhandlingens omfang vil den derfor begrænse sig til en undersøgelse af manglende meddelelse om sagens anlæg samt parternes manglende adgang til at fremføre deres sag. Tilsidesættelse eller nægtelse som følge heraf vil navnlig ske efter hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, litra b, og § 39, stk. 1, nr. 1, litra b (herefter samlet *litra b*).

Litra b omhandler tilfælde, hvor en part 1) ikke fik behørig meddelelse om udpegningen af en voldgiftsdommer, 2) ikke fik behørig meddelelse om voldgiftssagens behandling eller 3) af andre grunde var ude af stand til at fremføre sin sag.⁹² Tilsidesættelses- og nægtelsesgrundene i litra b er alternative, jf. ordlyden ”eller,” og hvert enkelt af disse tilfælde kan altså føre til tilsidesættelse eller nægtelse af voldgiftskendelsen.⁹³ Litra b omhandler tilsidesættelse af fundamentale retsplejeprincipper om adgangen til at gøre sig bekendt med processtoffet i sagen (partsoffentlighed) og til at svare på de påstande og anbringender, som modparten fremfører (kontradiktion). Såfremt VL § 18’s krav om adgang til at fremføre sin sag ikke overholdes, vil tilsidesættelse eller nægtelse hovedsageligt ske efter litra b.⁹⁴

⁸⁷ Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 149

⁸⁸ Se Holtzmann & Neuhaus: A Guide to the 2006 Amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, s. 912 ff; Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 472 f

⁸⁹ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 472 f

⁹⁰ Nægtelsesgrundene efter UNCITRAL-modelloven er meget begrænset og fokuserer på ”procedural irregularities” (Bantekas *m.fl.*: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, s. 928)

⁹¹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5328; Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 525 f

⁹² Afhandlingen behandler ikke tilfælde, hvor en part ikke fik behørig meddelelse om udpegningen af en voldgiftsdommer

⁹³ Se Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 483

⁹⁴ Se FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5325; Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 288 f; Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 483; Pihlblad *m.fl.*: Arbitration in Denmark, s. 152

Litra b kan eksempelvis finde anvendelse, *hvor* en part ikke er blevet underrettet om en mundtlig forhandling eller andre møder i voldgiftssagen, *hvor* en part ikke har haft adgang til at gøre sig bekendt med processtoffet i sagen, *hvor* voldgiftsretten har lagt afgørende vægt på anbringender, som modparten ikke har gjort gældende, eller *hvor* voldgiftsretten måtte have tilkendt en part andet eller mere, end denne har påstået. De to sidstnævnte tilfælde vil ofte også kunne henføres under litra c i hhv. VL §§ 37, stk. 2, nr. 1, og 39, stk. 1, nr. 1, der omhandler voldgiftsrettens kompetenceoverskridelse.⁹⁵

”Det afgørende er, om voldgiftskendelsen er afsagt, uden at den part, der anmoder om tilsidesættelse af voldgiftskendelsen, havde behøring (sic) adgang til at fremføre sin sag.”⁹⁶ Bestemmelsen sikrer altså alene parterne *muligheden* for at fremføre deres sag, og den beskytter således ikke parterne mod egne fejl og strategiske valg. Det kan dermed ikke føre til voldgiftskendelsens tilsidesættelse eller nægtelse, at en part *vælger* ikke at fremføre sin sag eller at forholde sig passiv.⁹⁷

Litra b er – som resten af tilsidesættelses- og nægtelsesgrundene i VL §§ 37 og 39 – præceptiv. Højesteret afsagde for nyligt kendelse i BS-34884/2024-HJR,⁹⁸ hvori den ene part gjorde gældende, at parterne ved at aftale institutionel voldgift havde vedtaget voldgiftsinstituttets regler for, hvordan meddelelse om voldgiftssagens anlæg skulle gives. Modparten gjorde derimod gældende, at VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b, der indeholder kravet om meddelelse om voldgiftssagens anlæg, er internationalt præceptiv, og at vedtagelsen af voldgiftsinstituttets regler således ikke kunne indebære en fravigelse af VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b. Højesteret fandt – på trods af at det var uomtvistet, at parterne havde vedtaget voldgiftsinstituttets regler – at der ikke var givet korrekt meddelelse om voldgiftssagens anlæg. Højesteret bekræftede dermed VL § 39’s internationale præceptivitet, idet parternes aftale om at anvende voldgiftsinstituttets regler ikke kunne gå forud for VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b.

Mens manglende overholdelse af kravet i VL § 18 om parternes adgang til at fremføre deres sag primært resulterer i tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse efter litra b, så anvendes hovedsageligt litra d til tilsidesættelse eller nægtelse af voldgiftskendelser, hvor ligebehandlingsprincippet ikke har været overholdt.

Litra d i hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1, omhandler tilfælde, hvor 1) voldgiftsrettens sammensætning eller 2) voldgiftssagens behandling ikke var i overensstemmelse 1) med parternes aftale eller 2) med loven i voldgiftsrettens sædeland – voldgiftsloven i Danmark. Litra d omhandler altså også sagsbehandlingsfejl vedrørende principperne om *due proces* og er i nogen grad sammenfaldende og overlappende med litra b, idet der er tale om en opsamlingsbestemmelse for processuelle fejl under voldgiftssagen.⁹⁹ Det er i denne forbindelse væsentligt at huske på, at kravene i VL § 18 er præceptive, og at en udenlandsk voldgiftskendelse således kan nægtes anerkendt eller fuldbyrdet i Danmark, hvis den ikke overholder kravene heri.¹⁰⁰ Det anføres i forarbejderne til voldgiftsloven, at der ved tilsidesættelse eller nægtelse efter litra d må anlægges en helhedsvurdering af hele voldgiftssagen.¹⁰¹ Dette er også bekræftet af Højesteret i U 2016.1558/2 H.

For den part, der ikke ønsker at efterleve en voldgiftskendelse, må det være uden betydning, om tilsidesættelses- eller nægtelsesgrunden findes i litra b eller d. Ofte påberåbes derfor både litra b og d

⁹⁵ Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 289

⁹⁶ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5325

⁹⁷ Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 483

⁹⁸ Kendelsen er refereret i U 2025.1922 H og gennemgås nærmere i afsnit 3.1

⁹⁹ Se Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 483 og 496

¹⁰⁰ Se afsnit 2.2

¹⁰¹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5325 f og 5329 f

i retssager om tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.¹⁰² Afhandlingen fokuserer imidlertid særligt på litra b.

3. Sagsbehandlingsfejl i forbindelse med voldgiftssagen

Afhandlingen har nu fastlagt, at danske såvel som udenlandske voldgiftskendelser som udgangspunkt er både endelige og bindende, men at dette udgangspunkt kan fraviges og voldgiftskendelsen tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet, hvis voldgiftsretten under sin sagsbehandling tilsidesætter fundamentale retsplejeprincipper. Herefter vil afhandlingen særligt fokusere på parternes adgang til at fremføre deres sag under voldgiftssagen, som er et udslag af kontradiktionsprincippet.

Hvis en part ikke er klar over, at der er anlagt en voldgiftssag mod vedkommende, kan denne part i sagens natur ikke gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet. I så fald er det en selvfølge, at denne part ikke har haft adgang til at fremføre sin sag. Det er derfor af afgørende betydning, at indklagede modtager meddelelse om voldgiftssagens anlæg, og manglende meddelelse herom kan i sig selv føre til tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af den efterfølgende voldgiftskendelse (3.1). Derudover skal parterne *under* voldgiftsrettens sagsbehandling have adgang til at fremføre deres sag, og har de ikke det, kan voldgiftskendelsen ligeledes tilsidesættes eller nægtes anerkendt og fuldbyrdet (3.2). Selvom en part ikke har modtaget meddelelse om voldgiftssagen eller under sagen ikke har haft adgang til at fremføre sin sag, har voldgiftsretten som regel adgang til at korrigere en sådan sagsbehandlingsfejl efterfølgende (3.3).

3.1 Manglende meddelelse om voldgiftssagens anlæg

Det er et fundamentalt princip, at parterne skal have behørig meddelelse om, at der er anlagt en voldgiftssag.¹⁰³ Informeres indklagede ikke om, at der er indledt en voldgiftssag mod vedkommende, kan indklagede ikke gøre sig bekendt med processtoffet i sagen og svare på de påstande og anbringender, som modparten fremfører. Meddelelse om voldgiftssagen er altså en forudsætning for, at parterne *under* sagen kan gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet i overensstemmelse med kontradiktionsprincippet. Derfor kan manglende meddelelse om voldgiftssagens anlæg også i sig selv ses som stridende mod kontradiktionsprincippet, idet parterne netop forhindres i at gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet. Manglende meddelelse om voldgiftssagen kan derfor føre til tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af den senere voldgiftskendelse, jf. VL §§ 37, stk. 2, nr. 1, litra b, og 39, stk. 1, nr. 1, litra b.

Begge bestemmelser kræver, at indklagede modtager *behørig meddelelse* om voldgiftssagen. Med udgangspunkt i den seneste praksis fra den danske Højesteret og den svenske Högsta domstolen undersøges det derfor først, hvornår der er givet behørig meddelelse (3.1.1), og om dette kan ske via e-mail (3.1.2). Herefter undersøges det, om der kan stilles krav til meddelelsens indhold (3.1.3). Da det i sagens natur kan være svært at bevise, at man ikke har modtaget en meddelelse, undersøges det dernæst, hvilke krav der stilles til beviset for manglende meddelelse (3.1.4), inden er til sidst konkluderes på kravet om behørig meddelelse (3.1.5).

¹⁰² Se eksempelvis U 2016.1558/2 H, U 2017.3142 V og U 2022.1117 H, hvor både litra b og d i VL § 37, stk. 2, nr. 1, blev behandlet

¹⁰³ BS-34884/2024-HJR, s. 9

3.1.1 Behørig meddelelse

Mange staters domstole har respekteret aftalte bestemmelser om, hvordan meddelelse om voldgiftssagens anlæg skal gives, herunder bestemmelser om, at meddelelsen kan gives til indklagedes senest kendte adresse.¹⁰⁴ Som afhandlingen vil demonstrere, er dette ikke retsstillingen i Danmark efter Højesterets seneste praksis på området.

BS-34884/2024-HJR

Hverken voldgiftsloven selv eller dens forarbejder fastlægger rækkevidden af udtrykket *behørig meddelelse*. Højesteret har imidlertid for nyligt haft lejlighed til at udtale sig herom i kendelsen BS-34884/2024-HJR af 20. marts 2025, hvor Højesteret nægtede at anerkende og fuldbyrde en kinesisk voldgiftskendelse i Danmark.¹⁰⁵ Højesteret behandlede sagen som tredje instans, efter Fogedretten først havde nægtet fuldbyrdelse, og Vestre Landsret derefter havde omgjort Fogedrettens afgørelse. Der gives sjældent medhold i indsigelser mod fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, og BS-34884/2024-HJR er den første af sin art, hvor en voldgiftskendelse nægtes fuldbyrdet med henvisning til VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b, grundet manglende meddelelse om voldgiftssagen.¹⁰⁶

Højesteret skulle tage stilling til, hvorvidt en voldgiftskendelse¹⁰⁷ fra *Shanghai Arbitration Commission* (SHAC) kunne fuldbyrdes i Danmark på trods af, at den ene part (A) ikke havde deltaget i voldgiftssagen, fordi han efter egen påstand ”ikke fik behørig meddelelse om voldgiftssagen.” Modparten (B) påstod derimod at, voldgiftskendelsen burde fuldbyrdes i Danmark, da ”forkyndelse af voldgiftssagen [var] sket i overensstemmelse med rimelige og sædvanlige forkyndelsesregler,” og at den manglende meddelelse skyldtes, at A bevidst holdt sig skjult.¹⁰⁸

Det kan udledes af kendelsen, at det ikke er tilstrækkeligt, at meddelelse om voldgiftssagen forkyndes for den indklagede part i overensstemmelse med et voldgiftsinstituts regler, hvis disse regler ikke sikrer, at indklagede faktisk modtager meddelelsen. B havde indledt voldgiftssagen ved SHAC, som – i overensstemmelse med sine dagældende regler – havde givet A meddelelse om voldgiftssagen ved fremsendelse af breve til to kinesiske adresser, der var A’s hhv. barndomshjem og inaktive virksomhedsadresse (der dog var uden tilknytning til parternes aftale). A befandt sig imidlertid beviseligt i Danmark på tidspunktet for meddelelsen, hvilket også fremgik af B’s anmodning om voldgift. Der blev ikke sendt andre meddelelser om voldgiftssagen til A, herunder eksempelvis en e-mail fra hverken voldgiftsretten, SHAC eller B, selvom A og B forud for voldgiftssagens anlæg havde kommunikeret digitalt.

Højesteret fandt derfor, at A havde ”godtgjort, at han ikke fik behørig meddelelse om voldgiftssagen, og at han dermed ikke fik mulighed for at fremføre sin sag, jf. voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra b,” og at voldgiftskendelsen derfor ikke kunne fuldbyrdes i Danmark. Det afgørende er altså, om parten har fået meddelelsen, ikke i hvilken form den er givet.¹⁰⁹

Ydermere udtalte Højesteret, at det var uden betydning, at voldgiftsretten i Shanghai anså meddelelse om voldgiftssagen for at være forkyndt for A. Dermed bekræftede Højesteret, at de danske domstole selvstændigt kan vurdere, om der er givet behørig meddelelse i stedet for at forlade sig på voldgiftsrettens vurdering.

¹⁰⁴ *Linetzky og Kranenberg*: Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, s. 267 ff

¹⁰⁵ Kendelsen er refereret i U 2025.1922 H

¹⁰⁶ *Henriksen og Berger*: Precedent: Danish Supreme Court blocks enforcement of award

¹⁰⁷ Voldgiftskendelsen gav B medhold i en tvist om en aftale om overdragelse af kapitalandele og en holding-aftale

¹⁰⁸ BS-34884/2024-HJR, s. 6

¹⁰⁹ BS-34884/2024-HJR, s. 10

Det bør bemærkes, at B efter afsigelsen af voldgiftskendelsen fremsendte denne til A både pr. e-mail og ved brev til A's danske postadresse. B har altså efterfølgende været i stand til at kontakte A. Ifølge B krævede dette imidlertid en dansk-kinesisk virksomhedsrådgiver, som fandt frem til A's danske adresse via sociale medier og offentlige data. B's efterfølgende fremsendelse af kendelsen blev dog ikke inddraget i Højesterets begrundelse.

NJA 2010 s. 219

At behørig meddelelse først er sket, når indklagede faktisk har modtaget meddelelsen om voldgiftssagen, understøttes også af dommen NJA 2010 s. 219 fra den svenske Högsta domstolen, som Højesteret tilmed henviste direkte til i BS-34884/2024-HJR.¹¹⁰ I NJA 2010 s. 219 søgte en russisk part (A) at fuldbyrde en voldgiftskendelse afsagt i Rusland mod en svensk modpart (B) i Sverige. Högsta domstolen nægtede – på samme måde som SVEA hovrätt tidligere – at fuldbyrde den udenlandske voldgiftskendelse med den begrundelse, at B ikke havde fået behørig meddelelse om voldgiftssagen, jf. den svenske *lag (1999:116) om skiljeförfarande* § 54, der svarer til VL § 39.¹¹¹

Under voldgiftssagen havde voldgiftsretten fundet, at B havde fået behørig meddelelse om sagen, fordi A sendte denne til den samme adresse, som B havde anvendt i parternes hovedaftale. B havde imidlertid uden at oplyse A herom skiftet adresse, inden voldgiftssagens anlæg, og det fandtes af SVEA hovrätt – som anden instans – sandsynligt, at B bevidst havde undladt at give oplysning herom for at undgå krav fra A.¹¹² Meddelelsen på den fraflyttede adresse blev således hverken modtaget af B selv eller repræsentanter herfor. A gjorde imidlertid gældende, at B skulle stilles som om, han havde modtaget meddelelsen, fordi A ikke var blevet informeret om fraflytningen.

Efter at have bekræftet, at reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser i *lag (1999:116) om skiljeförfarande* og i New York-Konventionen bygger på en *pro enforcement bias*, bemærkede Högsta domstolen, at konventionen ikke giver videre vejledning i forståelsen af kravet om behørig meddelelse. Dernæst udtaltes, at "[d]et måste emellertid ställas höga krav beträffande en underrättelse som gäller själva det grundläggande förhållandet att ett skiljeförfarande ska inledas (påkallelsekriften)," og derudover, at "[n]är det gäller den nämnda underrättelsen bör det därför upprätthållas ett principiellt krav på att den ska ha nått motparten" (understregninger foretaget). Herefter fandt Högsta domstolen, at voldgiftskendelsen ikke kunne fuldbyrdes i Sverige, fordi B ikke havde modtaget behørig meddelelse om voldgiftssagen.¹¹³

NJA 2010 s. 219 opstiller altså ligesom BS-34884/2024-HJR et krav om, at indklagede faktisk skal have modtaget meddelelse om voldgiftssagen, og at det altså ikke er tilstrækkeligt at fremsende meddelelsen til indklagedes tidligere adresse, hvis vedkommende har opgivet denne. Högsta domstolen begrundede dette resultat med, at det er uacceptabelt, at en voldgiftskendelse fuldbyrdes mod en part, der hverken har modtaget meddelelse om eller været bekendt med voldgiftssagen. Der må således af retssikkerhedsmæssige grunde stilles høje krav til at en meddelelse vedrørende det helt grundlæggende forhold, at en voldgiftssag er indledt, faktisk er modtaget af indklagede.

¹¹⁰ Dette demonstrer Højesterets villighed til at lade sig inspirere af afgørelser fra udenlandske domstole, når afgørelserne er baseret på lovbestemmelser, der svarer til de danske, fordi de gennemfører fælles internationalt samarbejde. Se hertil *Talevski og Fröhlich*: Lovfortolkning i Højesteret, s. 72 f

¹¹¹ *Lag (1999:116) om skiljeförfarande* er baseret på UNCITRAL-modelloven (*Knuts*: Recourse to the Courts against an Arbitral Award, s. 238)

¹¹² Högsta domstolen udtalte sig ikke i sine præmisser om, hvorvidt B bevidst søgte at undgå krav fra A, men opretholdt dog SVEA hovrätts afgørelse. Det er derfor uklart, om Högsta domstolen også har lagt dette til grund. Se hertil også *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 534 f

¹¹³ NJA 2010 s. 219, Högsta domstolens præmisser ¶ 8

Dette kan efter omstændighederne være byrdefuldt for den part, der ønsker at indlede en voldgiftssag, hvis modparten – som i NJA 2010 s. 219 – fraflytter sin tidligere adresse uden at give oplysning herom. Dette bliver kun mere vidtrækkende, hvis det antages, at Högsta domstolen – ligesom SVEA hovrätt – har lagt til grund, at B bevidst undlod at oplyse om flytningen for at undgå krav fra A.

På trods af, at indklagede i både BS-34884/2024-HJR og NJA 2010 s. 219 fraflyttede deres respektive tidligere adresser uden at informere modparten herom, så faldt afvejningen af modpartens byrde ved at finde frem til indklagede over for retssikkerhedsmæssige hensyn til indklagede imidlertid ud til indklagedes fordel i begge domme. Ifølge praktikere tyder dette på, at NJA 2010 s. 219 repræsenterer en begyndende standard for vurderingen af denne type sager i Skandinavien, hvorefter indklagede faktisk skal have modtaget meddelelsen, og som Højesteret senere har bekræftet med BS-34884/2024-HJR.¹¹⁴ Dette understøttes yderligere af, at NJA 2010 s. 219 er i overensstemmelse med norsk ret.¹¹⁵

Ligesom Højesteret i BS-34884/2024-HJR tilsidesatte Högsta domstolen i NJA 2010 s. 219 også voldgiftsrettens vurdering af, at der var sket behørig meddelelse, og bekræftede altså ligeledes, at domstolene kan foretage en selvstændig vurdering heraf.

3.1.2 Meddelelse via e-mail

Det kan som nævnt være byrdefuldt for den part, voldgiftsret eller det voldgiftsinstitut, der skal finde frem til en part, der er flyttet uden at informere herom. Det vil derfor ofte være lettere at fremsende meddelelsen via e-mail.

NJA 2015 s. 315

I en dom fra den svenske Högsta domstolen gengivet i NJA 2015 s. 315 blev det statueret, at meddelelse via e-mail var tilstrækkeligt. Sagen angik en voldgiftskendelse afsagt af *International Centre for Dispute Resolution, New York* (ICDR), der søgtes anerkendt og fuldbyrdet i Sverige af den amerikanske restaurantkæde Subway (A) mod en svensk franchisetager (B). Högsta domstolen omgjorde på baggrund af nye beviser SVEA hovrätts afgørelse og tillod voldgiftskendelsen fuldbyrdet i Sverige.

For SVEA hovrätt havde A blandet andet gjort gældende, at ICDR havde fremsendt flere meddelelser vedrørende voldgiftssagen til B – både via e-mail og som fysiske breve, der var kvitteret for modtagelsen af. B havde gjort gældende, at han ikke havde modtaget nogen af meddelelserne, blandt andet fordi brevene ikke var modtaget af ham personligt men derimod af personalet i B's restaurant, som ikke havde videregivet dem til B. SVEA hovrätt havde fundet, at det var uklart, hvilken e-mailadresse meddelelserne var sendt til, og at kvitteringerne for brevene alene viste, at kureren havde modtaget leveringsinstrukser, men ikke hvordan levering skulle ske, eller om det var sket. SVEA hovrätt, der henviste til Högsta domstolens høje krav til meddelelse om voldgiftssagen i NJA 2010 s. 219, fandt det herefter ikke bevist, at B havde modtaget meddelelserne, og nægtede derfor at fuldbyrde voldgiftskendelsen, jf. *lag (1999:116) om skiljeförfarande § 54*.

Under appelsagen for Högsta domstolen fremlagde A nye beviser for, at B havde modtaget meddelelse om voldgiftssagens anlæg. Højesteretten accepterede den nye bevisførelse, der viste, at meddelelsen var sendt til en e-mailadresse indeholdende B's navn. B påstod, at han slet ikke benyttede sig af e-mail, og at han derfor ikke havde modtaget meddelelsen. Alligevel blev det bevist, at B på et senere tidspunkt havde anvendt den omtalte e-mailadresse. Högsta domstolen nåede på denne baggrund frem

¹¹⁴ *Henriksen og Berger*: Precedent: Danish Supreme Court blocks enforcement of award

¹¹⁵ *Woxholth*: Voldgift, s. 921

til, at B ikke kunne have været uvidende om voldgiftssagen, og at B alene af denne grund havde modtaget meddelelsen. Högsta domstolen tillod derfor fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

Heraf kan det udledes, at det er tilstrækkeligt at fremsende meddelelse om voldgiftssagens anlæg via e-mail – uanset om indklagede har set meddelelsen. Dette gælder i hvert fald så længe, indklagede stadig benytter sig af e-mailadressen. Dommen udtaler sig derimod ikke om tilfælde, hvor indklagede reelt ikke længere benytter sig af eller har adgang til den anvendte e-mailadresse. Hvorvidt indklagede i sådanne tilfælde vil komme igennem med, at vedkommende ikke har modtaget meddelelse, må være et bevismæssigt spørgsmål. Det er muligt, at retten i sådanne tilfælde vil nå frem til samme retsstilling, som hvor indklagede flytter fysisk adresse – at indklagede ikke har modtaget meddelelsen. Det kan dog være svært at bevise, at en e-mailadresse er opgivet, idet den kan tilgås overalt fra. Hertil må dog huskes, at der stilles store krav til sikkerheden for, at indklagede faktisk har modtaget meddelelsen.

3.1.3 Meddelelsens indhold

Der stilles altså krav om, at indklagede faktisk skal have modtaget meddelelse om voldgiftssagens anlæg. Formålet med denne meddelelse er, at indklagede skal have adgang til at gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet i sagen, idet voldgiftskendelsen ellers vil komme som en overraskelse for indklagede. Ikke enhver meddelelse til indklagede bør derfor være tilstrækkelig til at opfylde kravet om behørig meddelelse. Vurderingen af, om der er givet behørig meddelelse kan således også angå meddelelsens indhold.¹¹⁶

Kanoria v. Guinness

Her er den engelske dom *Kanoria v. Guinness* særligt interessant, fordi den muligvis fastsætter krav til meddelelsens indhold. Dommen omhandler en voldgiftskendelse afsagt af *Indian Council for Arbitration* (ICA), der søgtes fuldbyrdet i England. Sagen blev behandlet ved *England and Wales Court of Appeal* (EWCA), der som tredjeinstans afsagde den endelige dom, hvorefter voldgiftskendelsen blev nægtet fuldbyrdet i England efter den engelske *Arbitration Act 1996*.

Voldgiftssagen angik en aftale mellem på den ene side en indisk person (Kanoria) og dennes selskab (eSols) og på den anden side en britisk person (Guinness) og dennes selskab (CPL). Aftalen gik blandt andet ud på, at de to parter i fællesskab skulle etablere Indekka – et *joint venture*-selskab igennem hvilket, de skulle samarbejde.

I oktober 2001 modtog Guinness meddelelse om voldgiftssagens anlæg fra ICA. Kanoria, eSols og Indekka var angivet som klager, og Guinness og CPL var angivet som indklagede. *Statement of claim* indeholdt blandt andet påstand om, at CPL – altså det engelske firma – havde indbetalt for lidt til det fælles selskab Indekka. Det indeholdt derimod ingen påstand om, at Guinness personligt havde misligholdt nogen betalingsforpligtelse.

Guinness svarede straks efter modtagelsen af meddelelsen, at han grundet omfattende kræftbehandling var ude af stand til at forholde sig til sagen. Knap fire måneder herefter skrev han imidlertid til ICA, at han dog ville komme med to bemærkninger (heraf er kun den ene relevant for afhandlingen): ”*Firstly, any financial agreement was between the claimant(s) [Kanoria, eSols og Indekka] and Corporate Partnerships Limited [CPL] and not me [Guinness] personally.*”¹¹⁷ Herefter blev voldgiftssagen afholdt og voldgiftskendelsen afsagt uden Guinness’ deltagelse. Kendelsen gik ud på, at indklagede – altså både CPL og Guinness – solidarisk skulle indbetale det omtvistede beløb til Indekka.

¹¹⁶ Se *Paraguacuto-Maheo og Port*: Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, s. 266

¹¹⁷ *Kanoria v. Guinness*, ¶ 11

Under appelsagen for EWCA fandtes det, at voldgiftskendelsen ikke kunne fuldbyrdes grundet manglende meddelelse om voldgiftssagen, jf. *Arbitration Act 1996 Section 103(2)(c)*, der svarer til New York-Konventionens art. 5(1)(b) og VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b.

Det fremkom under appelsagen for EWCA (for første gang), at Kanoria under voldgiftssagen – som Guinness ikke deltog i – havde påstået og fremført anbringender om, at voldgiftsdommeren skulle ”*pierce the corporate veil*” og altså lade Guinness være ansvarlig for CPL’s misligholdelse. Samtidig blev det fundet, at Guinness i meddelelsen om voldgiftssagens anlæg ikke var blevet informeret om, at disse påstande og anbringender ville blive fremført, og derfor at ”[s]o far as Mr Guinness was concerned, there did not appear to be any valid case that he had to meet. There appeared to be an allegation that he was liable for the debt of a company, and he sought to meet that allegation by writing a simple letter, drawing attention to what appeared to be the obvious fact that he was not liable for the debt of the company. That, as we now see, was not the case that he had to meet. He never had a fair chance to meet that case.”¹¹⁸

Som resultat heraf fandt EWCA, at ”[...] *the arbitrator made a money award against Mr Guinness personally when the claim which had been submitted to arbitration contained no material which showed in any way that Mr Guinness rather than his company might be personally liable.*”¹¹⁹

Det særligt interessante ved denne sag er, at Guinness jo faktisk modtog meddelelse om voldgiftssagen – blot ikke om det fulde indhold heraf. Ifølge EWCA syntes der i meddelelsen om voldgiftssagens anlæg at være en påstand om, at Guinness hæftede for sit selskabs gæld. I sit brev til voldgiftsretten havde Guinness imidlertid afvist denne påstand, som syntes at være åbenbart forkert.

Herefter udtalte EWCA, at ”*Mr Guinness was not given proper notice of at least a highly material part of the arbitration proceedings so far as he was concerned, and he was unable to present his case because he was never given notice of the basis of the case against him personally*” (understregninger foretaget).¹²⁰ Mens det allerede fremgår klart af både voldgiftsloven og retspraksis,¹²¹ at en voldgiftskendelse kan nægtes anerkendt, hvis indklagede overhovedet ikke har modtaget meddelelse om voldgiftssagen, så går Kanoria v. Guinness skridtet videre og bestemmer, at der også kan statueres manglende meddelelse i situationer, hvor indklagede ikke har modtaget meddelelse om ”*a highly material part*” (en meget væsentlig del) eller ”*the basis of the case*” (grundlaget for sagen).

Der tages dog et væsentligt forbehold til sidst i dommen, idet sagen ved vedrørte et tilfælde, hvor parten (Guinness) beskyldtes for bedrageri, og idet det er ”[...] *elementary in this jurisdiction that a case of fraud may not be advanced without the party alleged to have been fraudulent having been given due notice of it.*” Følgende forbehold blev derfor taget: ”*I would only add that in my judgment it would not be every case where facts have not been brought to the attention of someone who had not turned up to arbitration proceedings to which the result of this appeal might apply. This is an exceptional case, as I see it, where no notice was given of an allegation of fraud. I would limit what I have said for present purposes at least to that*” (understregninger foretaget).¹²²

Selvom dommen således begrænser sin egen præjudikatværdi til tilfælde, hvor den indklagede beskyldes for bedrageri, så udelukker dette ikke, at det samme kan gøres gældende i sager, hvor indklagede ikke beskyldes for bedrageri. Kanoria v. Guinness hindrer altså ikke, at der i andre typer sager

¹¹⁸ Kanoria v. Guinness, ¶ 22

¹¹⁹ Kanoria v. Guinness, ¶ 31

¹²⁰ Kanoria v. Guinness, ¶ 32

¹²¹ Herunder NJA 2010 s. 219 og BS-34884/2024-HJR

¹²² Kanoria v. Guinness, ¶ 32 og 34

også kræves, at indklagede får meddelelse om ”*a highly material part of the arbitration proceedings*” og ”*the basis of the case.*” Henset til formålet med meddelelsen forekommer det rimeligt også i andre tilfælde at stille sådanne krav til meddelelsen, idet voldgiftskendelsen ellers – som i *Kanoria v. Guinness* – risikerer at komme som en overraskelse for indklagede.

Der har endnu ikke i dansk ret været en lignende sag, og de danske domstole er naturligvis ikke bundet af EWCA’s dom. Hertil kommer, at dommen er afsagt i det britiske *common law*-system, hvilket taler imod at tillægge den for stor betydning som inspiration ved de danske domstole. Imidlertid bygger både den engelske *Arbitration Act 1996* og den danske voldgiftslov på New York-Konventionen – særligt artikel V. Der er derfor på trods af forskellene i landenes retssystemer rimelig grund til at antage, at danske domstole vil nå frem til en lignende retsstilling, hvis de får muligheden.¹²³

3.1.4 Bevismæssige krav

Det er op til den part, der anmoder om tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, at bevise, at vedkomne ikke har modtaget en meddelelse og voldgiftssagens anlæg. Dette følger ganske tydeligt af ordlyden af både VL § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1, hvorefter den part, der anmoder om tilsidesættelse eller nægtelse ”*godtgør.*”

Det kan imidlertid være en svær opgave at bevise, at man *ikke* har modtaget meddelelse – der er jo netop ingen meddelelse at fremlægge som bevis. Og som populært udtrykt: ”*Absence of evidence is not evidence of absence.*” Ud fra en logisk tankegang ville det således savne mening, hvis der blev stillet høje krav til bevisets styrke, idet dette *de facto* ville gøre litra b i hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, og § 39, stk. 1, nr. 1, illusorisk.

BS-34884/2024-HJR

Højesteret er imidlertid opmærksomme herpå og tog i førømtalte kendelse, BS-34884/2024-HJR, stilling til de bevismæssige krav for den part, der ønsker at godtgøre, at vedkommende ikke har fået meddelelse. Højesteret konstaterede således først i overensstemmelse med ordlyden af VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b, at det er den part, der modsætter sig anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen, der skal godtgøre, at vedkommende ikke har modtaget meddelelse om voldgiftssagen. Herefter bemærkede Højesteret generelt, at det ved den bevismæssige vurdering heraf må tages i betragtning, at det i sagens natur kan være vanskeligt at godtgøre, at man ikke har modtaget en meddelelse. Slutteligt udtalte Højesteret:

”[...] at der normalt vil være grund til at nægte anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, hvis der er rimelig tvivl om, hvorvidt den part, mod hvem voldgiftskendelsen påberåbes, har fået meddelelse om voldgiftssagen” (understregning foretaget).¹²⁴

NJA 2010 s. 219

I den førømtalte svenske dom, NJA 2010 s. 219, anvendte Högsta domstolen en lidt anderledes formulering af kravet til bevisets styrke. Først og fremmest udtalte Högsta domstolen om bevisbyrden, at lovgiver ved indførelsen af New York-Konventionen (særligt artikel V, der svarer til VL § 39) i *lag (1999:116) om skiljeförfarande* lagde vægt på, at ”[d]et framhålls då att parten med avvikelse från vad som är brukligt ska visa att den andra parten - alltså den part som har påkallat skiljeförfarandet - inte har fullgjort en underrättelseplikt eller liknande. Bedömningen var att beviskravet därför inte kunde ställas högt” (understregning foretaget). Herefter udtalte Högsta domstolen, at hvis ikke

¹²³ Se også *Talevski og Fröhlich*: Lovfortolkning i Højesteret, s. 72 f

¹²⁴ BS-34884/2024-HJR, s. 10

indklagede "[...] i ett ärende om erkännande och verkställighet av skiljedomen kan lägga fram en utredning som reser beaktansvärt tvivel om att [indklagede] har nåtts av underrättelsen, får det normalt anses föreligga hinder mot erkännande och verkställighet [...]" (understregning foretaget).¹²⁵

Mens Højesteret anvender udtrykket *rimelig tvivl*, anvender Högsta domstolen altså udtrykket "*beaktansvärt tvivel*," der kan oversættes til *betydelig* eller *væsentlig tvivl*. Det er tvivlsomt, om denne sproglige forskel overhovedet medfører en forskel i den svenske og den danske retsstilling. Såfremt der er forskel, tyder det på, at Högsta domstolen har anlagt en (lidt) strengere bevisbedømmelse end Højesteret. De danske domstole må naturligvis lægge Højesterets barre til grund fremadrettet. Ikke desto mindre må det nære slægtskab mellem dansk og svensk ret erindres. Og når Højesteret i BS-34884/2024-HJR tilmed henviser direkte til NJA 2010 s. 219 i sine præmisser, så viser det en tilbøjelighed til at føle sig stærkt inspireret af Högsta domstolen. Der er således anledning til at overveje, om de danske domstole, når de skal vurdere, om der foreligger *rimelig tvivl*, vil anlægge en vurdering i den strengere ende af dette begreb.

3.1.5 Delkonklusion

Retsstillingen i Danmark er altså efter Højesterets seneste afgørelse i BS-34884/2024-HJR, at indklagede faktisk skal have modtaget meddelelse om voldgiftssagen. Selvom parterne har aftalt institutionel voldgift, er det således ikke tilstrækkeligt, at meddelelsen sendes til indklagede i overensstemmelse med voldgiftsinstituttets regler, hvis disse ikke sikrer, at indklagede faktisk modtager meddelelsen. Ligeledes er det ikke tilstrækkeligt at fremsende meddelelsen til indklagedes oplyste adresse, hvis denne er fraflyttet. Retsstillingen er den samme i både Danmark, Norge og Sverige. Meddelelse via indklagedes e-mailadresse er derimod tilstrækkeligt – i hvert fald så længe det kan bevises, at indklagede ikke har opgivet denne.

Det kan efter omstændighederne være byrdefuldt for den part, der ønsker at indlede en voldgiftssag, men som ikke længere kan finde modparten på dennes tidligere adresse. Det er uafklaret gennem retspraksis, om indklagedes adfærd ligefrem kan have karakter af undvigelse, og om domstolene kan udlade at tillægge manglende meddelelse virkning i sådanne særlige tilfælde. Såfremt denne reaktion tillades, må den henset til både BS-34884/2024-HJR og NJA 2010 s. 219 formentlig reserveres til særligt grove tilfælde af undvigelse, eftersom indklagede i begge sager var fraflyttet de adresser, som modparten var i besiddelse af, uden at oplyse herom. Særligt NJA 2010 s. 219 tyder dog på, at domstolene ikke kan vælge denne reaktion. SVEA hovrätt fandt det sandsynligt, at indklagede bevidst undlod at informere om flytningen for at undgå krav fra modparten, og samtidig fandt hovrätten, at voldgiftskendelsen alligevel skulle tilsidesættes grundet manglende meddelelse. Dette taler det imod, at indklagedes adfærd kan have en sådan karakter af undvigelse, at indklagede skal stilles som om, vedkommende har modtaget meddelelse, selvom indklagede faktisk ikke har modtaget meddelelse. Da det er uklart, om Högsta domstolen har lagt det samme til grund, er det imidlertid usikkert, om dette er retsstillingen. Det taler dog herfor, at Högsta domstolen opretholdt hovrättens afgørelse.

Yderligere kan der formentlig opstilles et krav om, at meddelelsen skal informere indklagede om en væsentlig del af eller grundlaget for voldgiftssagen. Denne konklusion er imidlertid draget på baggrund af dommen Kanoria v. Guinness fra det engelske *common law*-system samtidig med, at dommen begrænser sin præjudikatværdi til sager med anklager om bedrageri. Dommen udelukker imidlertid ikke, at de samme hensyn gør sig gældende i andre typer sager, og sagen er afgjort efter den

¹²⁵ NJA 2010 s. 219, Högsta domstolens præmisser ¶ 3 og 9

engelske *arbitration act 1996*, der ligesom voldgiftsloven bygger på New York-Konventionen. Det kan derfor antages, at de danske domstole vil nå til et tilsvarende resultat, hvis de får muligheden.

Bevisstandarden for den part, der ønsker at bevise, at vedkommende ikke har modtaget meddelelsen, må sættes relativt lavt, da det i sagens natur kan være svært at bevise, at man ikke har modtaget meddelelse. I dansk ret er standarden af Højesteret sat til at være *rimelig tvivl*. Der er grundet den svenske Högsta domstolens valg af ordene *betydelig* eller *væsentlig tvivl* i NJA 2010 s. 219 grund til at overveje, om de danske domstole vil anlægge et højt beviskrav inden for rammerne af begrebet rimelig tvivl.

Derudover er det ganske klart efter både BS-34884/2024-HJR og NJA 2010 s. 219, at domstolene er berettiget til at foretage deres egen vurdering af, hvorvidt der er givet behørig meddelelse, i stedet for at forlade sig på voldgiftsrettens vurdering heraf.

3.2 Manglende adgang til at gøre sig bekendt med og udtale sig om sagen

Det er nu fastslået, at indklagede faktisk skal have modtaget meddelelse om voldgiftssagens anlæg, og at dette er en nødvendig forudsætning for, at indklagede kan gøre sig bekendt med og udtale sig om sagens indhold. Meddelelse om voldgiftssagen er imidlertid ikke tilstrækkelig for at sikre, at voldgiftssagen overholder kontradiktionsprincippet. Kontradiktionsprincippet tilsiger også, at parterne *under* sagen har adgang til at gøre sig bekendt med og udtale sig om sagens indhold. Det følger således af litra b i hhv. VL §§ 37, stk. 2, nr. 1, og 39, stk. 1, nr. 1, at en voldgiftskendelse også kan tilsidesættes eller nægtes, hvis en part ”*andre grunde var ude af stand til at fremføre sin sag.*”

Dette indebærer blandt andet, at voldgiftskendelsen ikke må lægge vægt på påstande og anbringender, der ikke er gjort gældende af parterne, og det undersøges derfor først, hvornår voldgiftsretten har gjort netop dette (3.2.1). Herudover er adgangen til at fremlægge beviser også en væsentlig del af adgangen til at fremføre sin sag, og derfor undersøges bagefter kort voldgiftsrettens adgang til at afskære bevisførelse (3.2.2), inden der til sidst konkluderes på afsnittet (3.2.3).

3.2.1 Rækkevidden af kontradiktionsprincippet i voldgift

U 2016.1558/2 H

Højesteret tog for relativt nyligt stilling til kontradiktionsprincippets rækkevidde i U 2016.1558/2 H, hvor det imidlertid blev afvist, at voldgiftsretten havde tilsidesat dette princip. Ved voldgiftskendelsen var en leverandør af vindmøllekomponenter (A) blevet dømt til at betale en distributør (B) en erstatning på 20 mio. kr. for misligholdelse af parternes distributionsaftale. Distributionsaftalen indeholdt blandt andet en forpligtelse for A til at informere B om alle ordrer og forespørgsler fra kunder i et nærmere afgrænset territorium.¹²⁶ Spørgsmålet var herefter, om denne informationspligt tillagde B en *eksklusivitet* som distributør inden for dette territorium. Dette afviste voldgiftsretten, som derimod fandt, at informationspligten pålagde A at give B *fortrinsstilling* i dette område.

Under retssagen om tilsidesættelse af voldgiftskendelsen gjorde A for Højesteret gældende, at hverken A eller B havde fremført anbringender om fortrinsstilling under voldgiftssagen. A mente derfor, at voldgiftsretten havde lagt afgørende vægt på anbringender, som ingen af parterne havde gjort gældende, hvormed A var blevet afskåret fra at fremføre sine synspunkter om dette afgørende forhold,

¹²⁶ Distributionsaftalens punkt 12 (refereret i U 2016.1558/2 H)

hvilket var i strid med fundamentale retsplejeprincipper om blandt andet kontradiktion.¹²⁷ Det var uomtvistet, at B havde gjort anbringender om eksklusivitet gældende.

Herudover gjorde B – med relevans for afhandlingen – gældende, at A i strid med aftalen og gældende ret 1) havde solgt til B's kunder inden to år efter aftalens ophør, 2) havde brugt fortrolige oplysninger, 3) ikke havde tilbudt B konkurrencedygtige priser, 4) ikke havde informeret B om ordrer, og 5) at A derfor havde handlet illoyalt.¹²⁸ Højesteret fandt det på denne baggrund ikke godtgjort, at voldgiftsrettens resultat – at aftalen indeholdt en forpligtelse for A til at give B fortrinsstilling – lå uden for rammerne af de påstande og anbringender, som B havde fremført, og som A derfor havde haft lejlighed til at udtale sig om.

Det kan være svært at se i de ovenfor anførte anbringender, at B skulle have gjort synspunkter om fortrinsstilling gældende, og ordet er da heller ikke at finde i B's påstande og anbringender. Når Højesteret alligevel nåede frem til, at kontradiktionsprincippet ikke var blevet tilsidesat, synes retsstillingen således at være, at så længe der blot i den bredest mulige forstand er henvist til nogle synspunkter, som kan begrunde voldgiftsrettens ræsonnement, vil det være tilstrækkeligt for en antagelse af, at voldgiftsretten ikke har handlet i strid med dette princip.¹²⁹ Højesteret bekræfter altså, at domstolene vil gå langt for at opretholde en voldgiftskendelse, og demonstrerer altså den førømtalte *pro enforcement bias*.

Rt-2005-1590

Norges Høyesterett havde ligeledes lejlighed til at udtale sig om rækkevidden af kontradiktionsprincippet i voldgift i dommen Rt-2005-1590. Voldgiftssagen omhandlede blandt andet et af bygherren (A) anlagt krav mod totalentreprenøren (B). A krævede erstatning for mangler ved et gulv belagt med terrazzofliser. For Høyesterett angik sagen alene spørgsmålet, om voldgiftsretten havde tilsidesat kontradiktionsprincippet ved udmålingen af erstatningskravet.

A havde under voldgiftssagen blandt andet nedlagt påstand om at blive tilkendt erstatning for ”*kostnader til utbedring av gulv med terrazzofliser etter rettens skjønn og begrenset oppad til kr 6.778.500.*”¹³⁰ B havde alene gjort innsigelse mod, at erstatningsbetingelserne var opfyldt, men ikke mod A's opgørelse af det erstatningsretlige krav. Voldgiftsretten kom herefter frem til, at erstatningsbetingelserne var opfyldt, men at en straks udskiftning af hele gulvet ville være uforholdsmæssig. Ud fra nogle overvejelser om, hvornår det ville være nødvendigt at udskifte gulvet, kom voldgiftsretten frem til, at erstatningsbeløbet skulle nedsættes forholdsmæssigt, og A blev tilkendt 2.611.174 NOK i erstatning for manglerne ved terrazzogulvet.

A anlagde herefter sag ved de norske domstole om tilsidesættelse af erstatningsudmålingen, idet A blandt andet mente, at voldgiftsretten ikke havde overholdt kontradiktionsprincippet under sagens behandling. For Høyesterett gjorde A således gældende, at A hverken var blevet opfordret eller havde haft anledning til at kommentere hverken det retlige grundlag, faktum eller bevis, som voldgiftsretten havde lagt til grund for overvejelserne om tidspunktet for udskiftning af gulvet og dermed den lavere erstatningsopgørelse. B gjorde derved gældende, at voldgiftskendelsen konklusion lå inden for det, parterne måtte forvente, og at påstanden om ”*erstatning etter rettens skjønn og begrenset oppad*

¹²⁷ Herudover gjorde A gældende, at voldgiftsretten i strid med VL § 28, stk. 3, havde truffet afgørelse på grundlag af en billighedsvurdering, samt at voldgiftskendelsen stred imod dansk *ordre public*. Afhandlingen behandler ikke disse påstande

¹²⁸ Voldgiftskendelsens punkt 271 og 281-284 (refereret i U 2016.1558/2 H)

¹²⁹ *Terkildsen*: En kommentar til Højesterets dom i UfR 2016.1558/2H (ET 2016.317)

¹³⁰ Rt-2005-1590, ¶ 4

til kr 6.778.500” var en klar invitation til voldgiftsretten om at foretage et skøn over erstatningsbeløbet.

Høyesterett udtalte sig indledende generelt om styrken af kontradiktionsprincippet i voldgift, idet den efter at have slået fast, at kontradiktion er en ”bærebjelke” i civilproces, udtalte, at der ikke ”[...] bør stilles mindre strenge krav til håndhevelsen av kontradiktionsprinsippet i voldgiftssaker enn i vanlige rettssaker, i alle fall ikke når det som her gjelder forhold av avgjørende betydning for rettens konklusjon på et vesentlig punkt.”¹³¹ Kontradiktionsprincippet bør altså håndhæves i voldgift på samme måde og med samme styrke som i retssager for domstolene.

Høyesterett angav som begrundelse herfor, at voldgiftsdommere som regel vælges af parterne på grund af deres særlige kompetencer. Og netop det faktum, at voldgiftsdommerne oftest besidder en saglig kompetence, medfører en forøget risiko for, at de ser centrale faktiske forhold, som de først tager op i voteringen. Når voldgiftsretten samtidig generelt står friere end domstolene ved sagsbehandlingen, og når visse sagsbehandlingsregler, som gælder for domstolene, ikke håndhæves lige så strengt for voldgiftsretten, så er det ”[...] særlig viktig at det helt grunnleggende kravet til kontradiksjon blir ivarettatt.”¹³²

Herudover udtalte Høyesterett, at der i kontradiktionsprincippet måtte ligge et krav om, ”[...] at partene gis en foranledning til å uttale seg dersom avgjørelsen ellers vil komme som en overraskelse på dem fordi voldgiftsretten vil bygge på noe annet enn det som partene har trukket frem i sine prosedyrer [...]” (understregning foretaget).¹³³ Kontradiktionsprincippet skal altså sikre, at voldgiftskendelsen ikke kommer som en overraskelse for parterne.

Herefter lagde Høyesterett til grund, at ingen af parterne havde procederet om erstatningsudmålingen eller på anden måde kommenteret de omstændigheder, som voldgiftsretten havde lagt afgørende vægt på, da den reducerede erstatningen. På denne baggrund udtalte Højesteret, at ”[A] ikke hadde foranledning til å kommentere nærmere de forhold som voldgiftsretten la avgjørende vekt på ved beregningen av erstatningen. I første omgang måtte det være [B’s] sak å gjøre slike innvendinger gjeldende. Jeg kan ikke se at det kan bebreides [A] at [A] ikke kommenterte forholdene når de ikke var bestridt eller gjort til tvistepunkter.”¹³⁴ Høyesterett konkluderede derfor, at voldgiftsretten havde begået en klar sagsbehandlingsfejl, og at voldgiftskendelsen for så vidt angik udmålingen af erstatningen skulle tilsidesættes.

Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt

At kontradiktionsprincippet skal sikre, at parterne ikke overraskes af voldgiftskendelsen, fremgår også af sagen *Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt* fra *England and Wales High Court* (EWHC). Voldgiftssagen angik en engelsk entreprenør (A), der anlagde sag mod blandt andet den egyptiske regering (B) for brud på en entrepriseaftale om opførelse af en lufthavn i Egypten. B blev dømt til at betale A ca. 15 mio. USD i erstatning. Da A søgte voldgiftskendelsen fuldbgyrdet i England, gjorde B gældende, at kendelsen ikke kunne fuldbyrdes, blandt andet fordi B ikke havde haft adgang til at fremføre sin sag under voldgiftssagen. EWHC gav B medhold og konkluderede derfor på baggrund af *the 1996 Arbitration Act section 103(2)(c)*, der svarer til VL § 39, stk. 1, nr. 1, litra b, at voldgiftskendelsen ikke kunne fuldbyrdes i England.

¹³¹ Rt-2005-1590, ¶ 26-28

¹³² Rt-2005-1590, ¶ 26-28

¹³³ Rt-2005-1590, ¶ 27

¹³⁴ Rt-2005-1590, ¶ 31

Indledningsvist bemærkede EWHC ikke overraskende, at det utvivlsomt falder inden for bestemmelsens anvendelsesområde, at en part tilkendes misligholdelsesbeføjelser, som denne ikke har påstået. Herudover bemærkede EWHC, at vurderingen af, om en part har haft adgang til at fremføre sin sag, utvivlsomt måtte foretages efter engelsk ret – ikke efter egyptisk eller andet lands.¹³⁵ På samme måde må det også afgøres efter dansk ret, om kontradiktionsprincippet er overholdt i en udenlandsk voldgiftssag, hvis kendelsen senere søges fuldbyrdet i Danmark. Hertil bemærkes, at kendelsen i *Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt* var omfattet af New York-Konventionen.

Under voldgiftssagen havde A alene gjort gældende, at erstatning skulle ske som følge af B's misligholdelse af entrepriseaftalen. B gjorde deroverfor gældende, at B havde været berettiget til at ophæve aftalen grundet svig fra A's side. Voldgiftsretten tog ikke stilling til B's påstand om svig, men fandt derimod, at B havde været berettiget til – mod erstatning – at ophæve aftalen med hjemmel i den egyptiske *Civil Code artikel 120*, fordi B havde begået en "væsentlig fejl" ved indgåelsen af aftalen, og A burde have indset dette. B havde altså ikke misligholdt aftalen. A blev herefter tilkendt erstatning i overensstemmelse med den egyptiske *Civil Code artikel 142*. A havde imidlertid aldrig krævet erstatning efter disse bestemmelser i den egyptiske *Civil Code* men alene efter aftalen for B's misligholdelse af denne.

På denne baggrund udtalte EWHC, at "[i]n these circumstances I have no doubt whatsoever that the award of damages under article 142 must have been a complete surprise to Egypt. So, too, must have been the basis upon which such an award was made [...]. The notion that, in the absence of any mention of these matters, Egypt could and should have anticipated the basis of proceeding adopted in [voldgiftskendelsen], is to my mind manifestly repugnant to elementary principles of fairness." Herefter konkluderede EWHC, at voldgiftskendelsen ikke burde fuldbyrdes med begrundelsen: "*the breach is too serious, and the consequences for Egypt are too grave*" (understregninger foretaget).¹³⁶

EWHC lagde altså ligesom EWCA i *Kanoria v. Guinness* og den norske Høyesterett i Rt-2005-1590 vægt på, at voldgiftskendelsen ikke må komme som en overraskelse for parterne. Derudover afviste EWHC forestillingen om, at B kunne og burde have forudset grundlaget for kendelsen, som åbenlyst i strid med grundlæggende principper om retfærdighed. Deraf følger det, at parterne altså ikke har haft lejlighed til at fremkomme med deres synspunkter om et forhold, blot fordi voldgiftsretten kan forventes at inddrage dette i voldgiftskendelsen – det skal faktisk være bragt op under voldgiftssagen. Dette er på linje med den norske Høyesteretts udtalelse i Rt-2005-1590 om, at det ikke kan bebrejdes en part, at denne ikke har kommenteret bestemte forhold, når disse ikke var bestridt eller gjort til tvistepunkter.

Derudover bemærkede EWHC, at det ville være "*astonishing*," hvis B ikke havde gjort indsigelse mod det forhold, at erstatningen skulle opgøres efter den egyptiske *Civil Code*, hvis dette havde været bragt op under voldgiftssagen. Dette tyder på, at EWHC i undersøgelsen af, om dette forhold blev bragt op under voldgiftssagen, tillagde det betydning, at B ikke havde fremsat udtalelser om dette forhold. Hertil må det dog erindres, at kontradiktionsprincippet ikke beskytter parterne mod egne fejl. At en part ikke udtaler sig om et forhold, kan derfor ikke tages til indtægt for, at denne part ikke har haft lejlighed eller adgang til at udtale sig herom. Følgelig bør dette ikke tillægges afgørende betydning ved vurderingen af, om et givent forhold har været bragt op under voldgiftssagen.

¹³⁵ *Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt*, ¶ 31. Det samme gøres gældende i *Cukurova Holdings AS v. Sonera Holding BV*, ¶ 32

¹³⁶ *Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt*, ¶ 41-42

3.2.2 Afskæring af bevisførelse

Udover retten til at gøre sig bekendt med og udtale sig om processtoffet, er det også en væsentlig del af adgangen til at fremføre sin sag, at parterne har adgang til selv at fremlægge de beviser, de finder relevante. I mangel af aftale mellem parterne er det op til voldgiftsretten at tage stilling til frister for parternes bevisførelse. En afskæring af bevisførelse må dog ikke stride mod kravene om *due process* i VL § 18. Der skal dog ganske meget til, før en voldgiftskendelse kan tilsidesættes som følge heraf.¹³⁷

U 2022.1117 H

I U 2022.1117 H tog Højesteret stilling til voldgiftsrettens adgang til at afskære en part fra at fremkomme med blandt andet nye beviser. Voldgiftssagen blev ført ved Voldgiftsinstituttet efter dets regler. De processuelle rammer for voldgiftssagens behandling blev fastsat ved Procedural Order No. 1 (PO1). Heri fastlagdes blandt andet frister for skriftveksling samt regler om vidneafhøring, edition og fremlæggelse af bevismateriale, herunder præklusionsvirkning ved overskridelse af frister. Indklagede (A) blev i medfør af PO1 nægtet at fremlægge blandt andet en ekspertrapport og en e-mail. Derudover blev A's adgang til edition og vidneafhøring begrænset.

Som følge heraf gjorde A under retssagen om tilsidesættelse af voldgiftskendelsen for Højesteret blandt andet gældende, at afskæringen af den nye bevisførelse var i strid med VL § 18, idet A ikke havde haft fuld adgang til at fremføre sin sag, samt VL § 23, stk. 3, om præklusion under voldgiftssagen, og at voldgiftskendelsen følgelig skulle tilsidesættes efter VL § 37, stk. 2, nr. 1, litra b eller d.¹³⁸ Det må erindres, at VL § 23, stk. 3, er deklatorisk. Højesteret fandt, at PO1 var aftalt mellem parterne, fordi den var blevet drøftet under et forberedende møde, hvor A ikke var kommet med indsigelser mod den.

Herefter fandt Højesteret, at det ikke stred mod hverken VL § 18 eller § 23, stk. 3, at A var blevet afskåret fra at fremsætte nye beviser. Heraf kan udledes, at parterne på forhånd kan aftale bestemte frister for processuelle skridt under sagen, og at det ikke er i strid med kravet om parternes adgang til at fremføre deres sag, at voldgiftsretten fastsætter frister for fremlæggelse af nyt bevismateriale, hvis dette eksempelvis sker for at undgå forsinkelse af sagen, jf. også VL § 23, stk. 3. Derudover kan en part ikke uden videre regne med, at den aftalte plan kan fraviges, og at der senere kan indgives yderligere indlæg, beviser mv., når der på denne måde foreligger en plan med frister for sagens videre forløb – uanset at parten selv måtte finde det relevant. Afskæring af ny bevisførelse i en sådan situation vil altså ikke stride mod kravet om parternes adgang til at fremføre deres sag i VL § 18. Dette er i overensstemmelse med den tidligere anførte omtale af begrebet ”*fuld adgang*,” hvorefter parterne ikke har en ubegrænset adgang til at foretage ethvert tænkeligt processuelt skridt på et ethvert tidspunkt af voldgiftssagens behandling.

3.2.3 Delkonklusion

Det er afgørende for overholdelsen af kontradiktionsprincippet, at parterne under voldgiftssagens behandling har haft adgang til at fremføre deres sag. Dette indebærer først og fremmest, at voldgiftsretten ikke må lægge vægt på påstande og anbringender, som en part ikke har gjort gældende, idet modparten i så fald ikke har haft adgang til at udtale sig herom. Dette skal forhindre, at voldgiftskendelsen kommer som en overraskelse for parterne.

¹³⁷ *Schiersing*: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 484

¹³⁸ Herudover gjorde A gældende, at voldgiftskendelsen i strid med VL § 18 lagde vægt på anbringender, der ikke var gjort gældende, samt at voldgiftsretten i strid med VL § 19, havde anvendt reglerne i PO1, idet det alene var aftalt mellem parterne at Voldgiftsinstituttets regler og ikke PO1 skulle finde anvendelse

Det er ofte forbundet med et afkald på visse retssikkerhedsgarantier at vælge voldgift – uanset at parterne og deres repræsentanter måske ikke umiddelbart oplever dette som et afkald.¹³⁹ Når voldgiftsretten samtidig generelt står friere end domstolene ved sagsbehandlingen, og når visse sagsbehandlingsregler, som gælder for domstolene, ikke håndhæves lige så strengt for voldgiftsretten, så er det særligt vigtigt, at kontradiktionsprincippet overholdes i voldgift – herunder at voldgiftsretten ikke lægger vægt på anbringender, der ikke er fremført. Kontradiktionsprincippet bør derfor håndhæves lige så strengt som i retssager for domstolene.

Den seneste praksis fra Højesteret synes at strække vurderingen af, hvad parterne har gjort gældende ganske vidt. Retsstillingen er herefter formentlig den, at så længe en part blot i den bredest mulige forstand har henvist til nogle synspunkter, som kan begrunde voldgiftsrettens ræsonnement, vil det være tilstrækkeligt for en antagelse af, at modparten har haft adgang til at udtale sig herom, og at der altså ikke er handlet i strid med kontradiktionsprincippet. Det må dog antages, at i tilfælde hvor det er decideret uklart, hvad en part gør gældende, bør voldgiftsretten dog søge at afklare denne uklarhed.¹⁴⁰ Retsstillingen kan dog ikke udstrækkes så langt, at parternes kan forventes at udtale sig om forhold, der ikke har været bragt op, alene med den begrundelse, at voldgiftsretten kunne forventes at inddrage dette som grundlag for kendelsen.

Derudover strider det ikke mod kravet om parternes adgang til at fremføre deres sag, at parterne i overensstemmelse med parternes aftale afskæres fra at fremføre nye beviser.

3.3 Efterfølgende korrektion af fejlen

Det er nu slået fast, at meddelelse om sagens anlæg samt parternes adgang til under voldgiftssagen at fremføre deres sag er afgørende for, at voldgiftskendelsen ikke senere tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet. Af denne grund er det også logisk, at forarbejderne til voldgiftsloven udtrykker, at selvom der under voldgiftssagens behandling måtte være begået fejl i relation til disse – og andre krav – så kan voldgiftskendelsen ikke tilsidesættes eller nægtes anerkendt eller fuldbyrdet, hvis den forfordelte part efterfølgende har modtaget behørig meddelelse og fået adgang til at fremføre sin sag, før voldgiftskendelsen er blevet afsagt.”¹⁴¹ Det samme gør sig gældende, hvis der måtte være sket forskelsbehandling af parterne i relation til en mundtlig forhandling eller et skriftligt indlæg. Der skal i så fald anlægges en helhedsvurdering af hele sagen.¹⁴²

U 1955.246 H

At der kan ske efterfølgende korrektion af sagsbehandlingsfejl følger tilmed af den ældre Højesteretsdom U 1955.246 H, der dog formentlig samtidig begrænser mulighederne herfor. Højesteret afsagde dom som tredjeinstans, efter Færøernes ret først havde tilsidesat voldgiftskendelsen, og Østre Landsret efterfølgende havde omgjort denne afgørelse.

Under voldgiftssagen havde voldgiftsretten fastsat en erstatning til en række lodsejere (A) for en skade ved, at et elværk (B) havde ført nogle højspændingsledninger hen over lodsejernes respektive ejendomme. Voldgiftsretten tilkendte erstatningen uden forinden at have indkaldt til et forhandlingsmøde, hvor B kunne være repræsenteret og få lejlighed til at procedere sagen. Ved dom blev voldgiftsretten tilpligtet på ny at overveje metoden for erstatningsudmålingen. I forbindelse hermed fik

¹³⁹ Se afsnit 2.2

¹⁴⁰ *Terkildsen*: En kommentar til Højesterets dom i UfR 2016.1558/2H (ET 2016.317)

¹⁴¹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5325 og 5329

¹⁴² FT 2004-05 (2. samling) tillæg A, s. 5326 og 5330

parterne for første gang adgang til at udtale sig om erstatningsudmålingen, og der blev herefter afsagt en tillægskendelse, der ligeledes tilkendte A erstatning.

A søgte herefter at fuldbyrde voldgiftskendelsen, og B gjorde heroverfor gældende, at voldgiftskendelsen skulle tilsidesættes. Under denne retssag fandt Højesterets mindretal, at der ikke var sket væsentlige formelle fejl ved den efterfølgende behandling af tillægskendelsen, og at der samtidig skulle ses bort fra fejlene under den oprindelige sagsbehandling. Højesterets flertal udtalte imidlertid: *”Som i Færøernes rets dom [...] anført, burde voldgiftsretten i en sag som den foreliggende ikke have truffet afgørelse [...], forinden der var givet parterne lejlighed til at møde for den og varetage deres tarv, herunder ved at redegøre for de principper, der efter deres opfattelse burde lægges til grund ved erstatningsfastsættelsen. Tilsidesættelsen heraf findes ikke i det foreliggende tilfælde at have kunnet afhjælpes derved, at der senere blev givet parterne adgang til sådant møde, forinden voldgiftsretten afsagde sin tillægskendelse”* (understregning foretaget).¹⁴³ Herefter fandt Højesteret, at voldgiftskendelsen burde tilsidesættes grundet sagsbehandlingsfejl.

Færøernes ret var kommet til samme resultat med begrundelsen, at det vil være vanskeligere at få en afsagt kendelse ændret end at trænge igennem med sin argumentation, forinden kendelsen afsagdes. Den vægt, der vil blive tillagt parternes synspunkter, vil altså formentlig være forskellig alt efter, om de fremsættes under den oprindelige eller den efterfølgende behandling af spørgsmålet. Eftersom Højesterets flertal udtalte sig i overensstemmelse med Færøernes ret og henviste til dennes begrundelse i sine præmisser, må det antages, at dette kan tages som udtryk for de bagvedliggende overvejelser. Dette taler for at begrænse muligheden for efterfølgende korrektion af sagsbehandlingsfejl til tilfælde, hvor korrektionen stiller parterne – i hvert fald stort set – på samme måde, som hvis fejlen ikke var begået.¹⁴⁴

Det skal bemærkes, at dommen er fra før vedtagelsen af voldgiftsloven, hvorfor tilsidesættelsen af voldgiftskendelsen ikke skete efter VL § 37. Ikke desto mindre bygger dommen på de samme hensyn til, at parterne skal have adgang til at fremføre deres sag, som de nugældende bestemmelser bygger på, og den omtales fortsat i litteraturen vedrørende VL § 37, stk. 2, nr. 1, litra b.¹⁴⁵ Derfor kan dommen formentlig fortsat bruges som inspiration for den linje, domstolene kan forventes at lægge i dag.

Derudover må det bemærkes, at voldgiftsretten ikke var frivilligt men derimod legalt etableret. Færøernes ret udtalte, at der må stilles højere krav til en legalt etableret voldgiftsret end til en frivilligt etableret voldgiftsret, idet parterne i førstnævnte tilfælde ikke frivilligt har givet afkald på domstolsbehandling. Dette kan tale for at begrænse præjudikatværdien af dommen yderligere. Højesteret udtalte sig imidlertid ikke herom, og henviste heller ikke til Færøernes rets præmisser angående dette. De af dommen udledte betragtninger må derfor antages også at gælde for frivillig voldgift.

4. Konklusion

Det klare udgangspunkt i voldgiftsloven er, at voldgiftskendelser er endelige og bindende, og at domstolene er afskåret fra at foretage en materiel revision af voldgiftskendelsen. Visse voldgiftssager lider imidlertid af så grove formelle sagsbehandlingsfejl, at domstolene ikke skal acceptere at medvirke til

¹⁴³ U 1955.246 H Højesterets præmisser

¹⁴⁴ Se også Hertz: Danish Arbitration Act 2025, s. 168: *”Even if mistakes were made during the arbitral proceedings, such as failure to give a party adequate notice of hearing or failure to give a party access to documents or other materials, the award cannot be set aside if the party subsequently, before the award was made, was given a full opportunity of presenting his or her case.”*

¹⁴⁵ Se Juul og Thommesen: Voldgiftsret, s. 230 f; Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer, s. 536

at fuldbyrde dem. Voldgiftslovens §§ 37 og 39 giver derfor domstolene adgang til henholdsvis at tilsidesætte og nægte at anerkende og fuldbyrde voldgiftskendelser. Voldgiftsloven bygger imidlertid på en *pro enforcement bias*, og domstolene vil således være tilbageholdende med at tilsidesætte eller nægte at anerkende eller fuldbyrde en voldgiftskendelse.

Det er særligt vigtigt, at voldgiftsretten under sagsbehandlingen overholder de fundamentale krav til ligebehandling af parterne og om parternes adgang til at fremføre deres sag i voldgiftslovens § 18. Dette gælder også under udenlandske voldgiftssager, idet voldgiftskendelsen ellers kan nægtes anerkendt eller fuldbyrdes i Danmark. At parterne skal have fuld adgang til at fremføre deres sag betyder ikke, at de har ret til at foretage ethvert tænkeligt processuelt skridt på ethvert tidspunkt af voldgiftssagen. Derimod må kravet forstås således, at de skal have en rimelig adgang hertil. Hvis parterne ikke har haft adgang hertil, vil voldgiftskendelsen efter omstændighederne blive tilsidesat eller nægtet anerkendt og fuldbyrdes efter hhv. VL § 37, stk. 2, nr. 1, litra b, eller § 39, stk. 1, nr. 1, litra b, som blandt andet bestemmer, at tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse kan ske, hvis en part ikke har fået behørig meddelelse om voldgiftssagen eller af andre grunde var ude af stand til at fremføre sin sag.

Selvom der er tale om en snæver undtagelse til hovedreglen om voldgiftskendelsens endelige og bindende karakter, så er der samtidig tale om helt fundamentale retsplejeprincipper. Det kræves derfor, at indklagede faktisk har modtaget meddelelse om voldgiftssagen. Det er således ikke tilstrækkeligt, at meddelelsen forkyndes for indklagede i overensstemmelse med et voldgiftsinstituts regler, hvis disse ikke sikrer, at parten faktisk modtager meddelelsen. Det er ligeledes ikke tilstrækkeligt at fremsende meddelelsen til indklagedes adresse, hvis denne adresse er fraflyttet. Dette gælder, selvom indklagede bevidst har undladt at informere herom. Selv ved mistanke om at indklagede bevidst har undvejet klageren, har den svenske Högsta domstolen tilsidesat en voldgiftskendelse grundet manglende meddelelse. De danske domstole vil antageligvis nå frem til det samme i en lignende situation, og såfremt det accepteres, at indklagedes undvigende handlinger kan bevirke, at manglende meddelelse ikke tillægges virkning, må det antages, at det kræver særligt grov undvigelse fra indklagede. Meddelelse via e-mail er tilstrækkelig, selvom indklagede ikke har set denne, hvis det kan bevises, at indklagede har anvendt e-mailadressen efterfølgende. Herudover stilles der formentlig også krav om, at meddelelsen informerer indklagede om en væsentlig del af eller grundlaget for sagen. En meddelelse om sagens anlæg er således ikke tilstrækkelig, hvis ikke indklagede bekendtgøres med det væsentligste indhold af de påstande og anbringender, der vil blive gjort gældende under voldgiftssagen.

Der må i bevisbedømmelsen tages hensyn til, at det i sagens natur kan være svært at bevise, at man ikke har modtaget en meddelelse. Den part, der ønsker at godtgøre dette, skal derfor alene statuere *rimelig tvivl* for, at vedkommende ikke har modtaget meddelelsen. Der er grundet svensk retspraksis anledning til at antage, at domstolene vil anlægge et højt beviskrav inden for rammerne af begrebet rimelig tvivl. Derudover er domstolene berettiget til at foretage deres egen vurdering af, hvorvidt der er givet behørig meddelelse, i stedet for at forlade sig på voldgiftsrettens vurdering heraf.

Parterne skal under voldgiftssagen have adgang til at udtale sig om det grundlag, voldgiftsretten baserer voldgiftskendelsen på. Voldgiftsretten må derfor ikke lægge vægt på påstande og anbringender, som parterne ikke har gjort gældende. Højesteret synes at anlægge en meget lempelig vurdering af, hvad parterne har gjort gældende under voldgiftssagen. Så længe en part blot i den bredest mulige forstand har henvist til nogle synspunkter, som kan begrunde voldgiftsrettens ræsonnement, vil det således formentlig være tilstrækkeligt for en antagelse af, at modparten har haft adgang til at udtale sig herom, og at der altså ikke er handlet i strid med kontradiktionsprincippet. Hvis det er uklart, hvad en part har gjort gældende, må voldgiftsretten dog søge at afklare denne uklarhed.

Det strider ikke mod voldgiftslovens krav om parternes adgang til at fremføre deres sag, at voldgiftsretten afskærer parterne fra at fremsætte nye påstande eller anbringender, hvis det er i overensstemmelse med parternes aftale eller voldgiftslovens § 23, stk. 3. Voldgiftsretten har derudover adgang til at foretage en efterfølgende korrektion af sagsbehandlingsfejl. Dette kræver antageligvis, at korrektionen stiller parterne, som hvis fejlen ikke var sket.

Kildeliste

Litteratur

Henvisning i teksten

Fuld henvisning

Bang-Pedersen m.fl.: Den civile retspleje

Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Lasse Højlund Christensen og Clement Salung Petersen
Den civile retspleje
6. udgave (2024)
Hans Reitzels Forlag

Bantekas m.fl.: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration

Ilias Bantekas, Pietro Ortolani, Shahla Ali, Manuel A. Gomez og Michael Polkinghorne
UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration - A Commentary
1. udgave (2020)
Cambridge University Press

Blackbay og Partasides m.fl.: Redfern and Hunter on International Arbitration (2009)

Nigel Blackaby, Constantine Partasides, Martin Hunter og Alan Redfern
Redfern and Hunter on international arbitration
5. udgave (2009)
Oxford University Press

Blackbay og Partasides m.fl.: Redfern and Hunter on international arbitration

Nigel Blackaby, Constantine Partasides og Alan Redfern
Redfern and Hunter on international arbitration
7. udgave (2023)
Kluwer Law International; Oxford University Press
Online: <https://www.kluwerarbitration-com.ez.statsbiblioteket.dk/document/TOC-Blackaby-2022>

<i>Binder</i> : International Commercial Arbitration and Mediation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions	Peter Binder International Commercial Arbitration and Mediation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions 4. udgave (2019) Kluwer Law International
<i>Blume</i> : Retssystemet og juridisk metode	Peter Blume Retssystemet og juridisk metode 4. udgave (2020) Djøf Forlag
<i>Born</i> : International Commercial Arbitration	Gary Born International Commercial Arbitration 3. udgave (2021) Kluwer Law International Online: https://www.kluwerarbitration-com.ez.statsbiblioteket.dk/document/TOC-Born-2021
<i>Evald</i> : Juridisk teori, metode og videnskab	Jens Evald Juridisk teori, metode og videnskab 3. udgave (2024) Djøf Forlag
<i>Gomard og Kistrup</i> : Civilprocessen	Bernard Gomard og Michael Kistrup Civilprocessen 8. udgave (2020) Karnov Group
<i>Hansen og Werlauff</i> : Den juridiske metode	Lone L. Hansen og Erik Werlauff Den juridiske metode – en introduktion 3. udgave (2022) Jurist- og Økonomforbundets Forlag
<i>Hertz</i> : Danish Arbitration Act 2025	Ketilbjørn Hertz Danish Arbitration act 2025 1. udgave (2005) Djøf Publishing

Hjejele: Frivillig voldgift

Bernt Hjejele
Frivillig voldgift
1. udgave (1937)
Levin & Munksgaard . Ejnar Munksgaard

Holtzmann & Neuhaus: A Guide to the 2006 Amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration

Howard M. Holtzmann og Joseph Neuhaus
A Guide to the 2006 Amendments to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration: Legislative History and Commentary (2015)
Kluwer Law International

Juul og Thommesen: Voldgiftsret

Jakob Juul og Peter Fauerholdt Thommesen
Voldgiftsret
3. udgave (2017)
Karnov Group

Kistrup: Civilprocessen

Michael Kistrup
Civilprocessen
9. udgave (2025)
Karnov Group

Knuts: Recourse to the Courts against an Arbitral Award

Gisela Knuts
Recourse to the Courts against an Arbitral Award i Ulf Franke, Annette Magnusson, Jakob Ragnwaldh og Martin Wallin (red.): International Arbitration in Sweden
1. udgave (2013)
Kluwer Law International

Linetzky og Kranenberg: Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards

Andrés Jana Linetzky og Johanna Klein Kranenberg
Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention
2. udgave (2024)
Kluwer Law International

Munk-Hansen: Retsvidenskabsteori

Carsten Munk-Hansen
Retsvidenskabsteori
3. udgave (2022)
Djøf Forlag

<i>Nielsen: International handelsret</i>	Peter Arnt Nielsen International handelsret 3. udgave (2015) Karnov Group
<i>Paraguacuto-Maheo og Port: Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards</i>	Diana Paraguacuto-Maheo og Nicola Christine Port Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention 2. udgave (2024) Kluwer Law International
<i>Pihlblad m.fl.: Arbitration in Denmark</i>	Steffen Pihlblad, Christian Lundblad og Louise Parker Arbitration in Denmark 2. udgave (2024) Djøf Publishing
<i>Pihlblad m.fl.: Praktisk voldgiftsret med fokus på Voldgiftsinstituttet</i>	Steffen Pihlblad, Christian Lundblad, Claus Søgaard-Christensen og Håkun Djurhuus Praktisk voldgiftsret med fokus på Voldgiftsinstituttet 1. udgave (2011) Jurist- og Økonomforbundets Forlag
<i>Schiersing: Om due process og begrebet "fuld lejlighed til at fremføre sin sag" i Voldgiftslovens § 18 (ET 2011.2321)</i>	Niels Schiersing Om due process og begrebet "fuld lejlighed til at fremføre sin sag" i Voldgiftslovens § 18 ET 2011.2321
<i>Schiersing: Voldgiftsloven med kommentarer</i>	Niels Schiersing Voldgiftsloven med kommentarer 1. udgave (2016) Jurist- og Økonomforbundets Forlag
<i>Talevski og Fröhlich: Lovfortolkning i Højesteret</i>	Oliver Talevski og Felix Holten Fröhlich Lovfortolkning i Højesteret 1. udgave (2025) Djøf Forlag

<i>Terkildsen</i> : En kommentar til Højesterets dom i UfR 2016.1558/2H (ET 2016.317)	Dan Terkildsen En kommentar til Højesterets dom i UfR 2016.1558/2H (Taewoong) ET 2016.317
<i>Tvarnø og Nielsen</i> : Retskilder og retsteorier	Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen Retskilder og retsteorier 6. udgave (2021) Djøf Forlag
<i>Werlauff</i> : Voldgift og partsautonomi (U 2006B.146)	Erik Werlauff Voldgift og partsautonomi - parternes og voldgiftsrettens retlige muligheder for at effektivisere voldgiftsprocessen U 2006B.146
<i>Woxholth</i> : Voldgift	Geir Woxholth Voldgift 1. udgave (2013) Gyldendal
<i>Ørgaard</i> : Voldgiftsaftalen	Anders Ørgaard Voldgiftsaftalen 1. udgave (2006) Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Andre kilder

Henvisning i teksten

Global Arbitration News: From Decline to Growth: Arbitration Cases Increase in 2023

Fuld henvisning

Global Arbitration News
From Decline to Growth: Arbitration Cases Increase in 2023, d. 23.12.2024
Tilgængelig på: <https://www.globalarbitration-news.com/2024/12/23/from-decline-to-growth-arbitration-cases-increase-in-2023/> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Henriksen og Berger: Precedent: Danish Supreme Court blocks enforcement of award

Søren Henriksen og Lisa Berger
Precedent: Danish Supreme Court blocks enforcement of award, d. 03.04.2025
Tilgængelig på: <https://gorrissenfederspiel.com/en/precedent-danish-supreme-court-blocks-enforcement-of-award/> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Voldgiftsinstituttet: Statistik 2024: Stor stigning i antallet af sager

Voldgiftsinstituttet
Statistik 2024: Stor stigning i antallet af sager, d. 26.03.2025
Tilgængelig på: <https://voldgiftsinstituttet.dk/en/statistik-2024-stor-stigning-i-antallet-af-sager/> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Retspraksis

Henvisning i teksten

Fuld henvisning

Danmark

BS-34884/2024-HJR (U 2025.1922 H)

U 1955.246 H

U 2010.802 H

U 2016.1558/2 H

U 2017.3142 V

U 2022.1117 H

Skandinavien

NJA 2010 s. 219

Lenmorniiproekt OAO v. AL & Partner Leasing AB
Den svenske Högsta domstolen, d. 16.04.2010
Tilgængelig på: <https://lagen.nu/dom/nja/2010s219> (senest tilgået den 01.06.2025)

NJA 2015 s. 315

Subway International BV v. AE
Den svenske Högsta domstolen, d. 02.06.2015
Tilgængelig på: <https://lagen.nu/dom/nja/2015s315> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Rt-2005-1590

Lisa A/S v. Arbeidsfellesskapet Spenncon A/S
Den norske Høyesterett, d. 05.12.2005
Tilgængelig på: <https://www.domstol.no/no/hoyesterett/avgjorelser/2005/hoyesterett-sivil/hr-2005-1893-a/> (senest tilgået d. 01.06.2025)

England og Wales

Cukurova Holdings AS v. Sonera Holding BV

Cukurova Holdings AS v. Sonera Holding BV
Court of Appeal of the British Virgin Islands, d. 13.05.2014
[2014] UKPC 15, Privy Council Appeal No 0096 of 2013
Tilgængelig på: <https://jcpc.uk/cases/jcpc-2013-0096> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Kanoria v. Guinness

Ajay Kanoria, eSols Worldwide Limited & Indekka Software PVT Limited v. Tony Francis Guinness
The Supreme Court of Judicature Court of Appeal (Civil Division), d. 21.02.2006
Neutral Citation Number: [2006] EWCA Civ 222
Tilgængelig på: https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=465 (senest tilgået d. 01.06.2025)

Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt

Malicorp Limited v. Government of the Arab Republic of Egypt, Egyptian Holding Company for Aviation & Egyptian Airports Company
The High Court of Justice Queen's Bench Division
Commercial Court
Neutral Citation Number: [2015] EWHC 361 (Comm)
Tilgængelig på: <https://www.italaw.com/cases/4400> (senest tilgået d. 01.06.2025)

Lovgivning, konventioner, *soft law*-instrumenter og forarbejder

Henvisning i teksten

Fuld henvisning

Betænkning nr. 414/1966

Betænkning nr. 414/1966 vedrørende lovgivning om voldgift

Domsforordningen

Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 2012-12-12 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (1215/2012)

FT 2004-05 (2. samling) Tillæg A

Lovforslag nr. L 127 til lov om voldgift af 16. marts 2005

Genèveoverenskomsten

Genèveoverenskomsten af 26. september 1927 angående eksekution af voldgiftskendelser afsagt i udlandet

Genèveprotokollen

Genèveprotokollen af 24. september 1923 vedrørende voldgiftsklausuler

New York-Konventionen

New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

UNCITRAL Arbitration Rules

UNCITRAL Arbitration Rules (with article 1, paragraph 4, as adopted in 2013 and article 1, paragraph 5, as adopted in 2021)

UNCITRAL-modelloven

UNCITRAL Model Law on International Commercial
Arbitration 1985 with amendments as adopted in 2006

Voldgiftsloven

Lov nr. 553 af 24/06/2005 om voldgift som ændret
ved lov nr. 106 af 26/02/2008